

TOKIA BUVO RUSIJA REFERENDUMO IŠVAKARĖSE

Antanas Butkus

Rusija – kryžkėlėje istorinio perversmo. Ar eis ji laisvos rinkos ir demokratijos keliu? Po dešimtmečius kurto komunistinio "rojaus", toks didelis kraštas, besitęsiantis kelis tūkstančius mylių tarp Europos ir Ramiojo vandenyno, sujūdęs dėl neaiškos ateities. Kaip kad rašoma šių metų "Demokratijos biuletenio" pirmame numeryje, Rusija – lokio duobėje. B. Jelcinas laukė per ilgai prieš iššokdamas" iš tos duobės?

Sunku dabar atsakyti į šiuos klausimus. Kovos tarp B. Jelcino ir Kongreso išeitis neaiški, nes nėra tvirtų konstitucinių pagrindų ir struktūrų. Demokratija daugumai Rusijoje svetima idėja, neturinti tikėjimo. Dauguma trokšta ekonominio stabilumo nežinodami, kas jį gali duoti. Ekonominės reformos gal buvo per staigios, tęsėsi per ilgai, nes trukdė "aparatchikai", Vakarų pagalba turėjo būti didesnė.

Komunistų valdžia prasiėjo ir pasibaigė perversmu. Šiuo metu vyksta viskas panašiai, kaip 1917 metais, tik procesas atvirkštinis. Ši kartą bolševikams perversmas nepasisekė. Komunistų partija nuversta, bet ji pagrindyje. Kariuomenė remia žmones. Artodo, KGB pasmerktą pražūčiai. B. Jelcino valdžia ypač gerai pasirodė rugpjūčio krizės metu, vėliau išsikvėpė ir įvykiai po pučo ją pribloškė. Bandant pakeisti centrinę struktūrą savo žmonėmis, B. Jelcinui pritrūko jėgų ir gal buvo praleistas momen-

tas. Per daug jis buvo užsiėmęs kasdieniniais reikalais, o vakumą vyriausybėje užpildė "aparatchikai".

Greitas pučo numalšinimas nesudarė galimybių pakeisti valdžią stipriomis demokratinėmis jėgomis. Visai nebuvo demokratiškos valdžios struktūrų provincijose. V. Leninas gi 1917 metais siuntė atstovus ir agitatorius ir karines jėgas į provincijas kovoti su kontrevoliucija. B. Jelcino aktyvumas po perversmo sumažėjo, jis neišsprendė pagrindinių problemų: žemės reformos ir rinkos ekonomikos. Kai kurie jo veiksmai buvo nukreipti į išlaikymą griūvančios imperijos, kaip kad sprendžiant Armenijos – Azerbaidžano, Gruzijos, Ukrainos – Krymo konfliktus.

Tai žiaurios politinės klaidos, sukėlusios nacionalistinius separatistinius veiksmus Kaukaze, Kryme, Ukrainoje ir kt. Senieji komunistai, nuėję į pogrindį išnaudojo kiekvieną B. Jelcino klaidą ir stengėsi sukelti dar didesnę chaosą.

Ką B. Jelcinas turėjo padaryti? Ryžtingai paskelbti seną komunistų konstituciją negaliojančia ir naujus parlamento rinkimus, patvirtinti naują konstituciją. Žinoma tai nepaprastai sunkūs uždaviniai esamoms sąlygom. Be to prie sunkinančių sąlygų reikia pridėti ir tai, kad G. Bush bandė gelbėti M. Gorbaciovą, kuris yra aiškus B. Jelcino priešininkas.

Laukdamas plebiscito, B. Jelcinas pasisakė pasitiki demokratija ir žmonių

Grandinėlės 40 m. koncerte buvo net ir tokio jaunatviško šuolio per šluotą. Jį atlieka D. Šilgalis. V. Bacevičiaus nuotr.

sveika nuovoka. Apklausų duomenys liudija, kad Rusijos žmonės nori stiprios valdžios labiau nei demokratijos ir laisvos rinkos. Per praėjusius metus B. Jelcino oponentai Kongrese siaurino jo valdžią remdami konstituciją, išnaudodami tam infliaciją ir ekonomikos kritimą. Norėdamas atgauti politinę įtaką, B. Jelcinas nutarė eiti į žmones per galvas tų politikierių, kurie nori jam paskirti ekonominius sunkumus.

Žmonės laukia ekonominės pagalbos, bet nemėgsta užsienio ekonominio ir politinio stiliaus. Trokšta senos tvarkos, valstybės kontroliuojamų kainų, bijo bedarbystės, nori didelių gamyklų ir netiki, kad kapitalizmas – Rusijos ateitis. Kai, turėdami didelę kolektyvizacijos patirtį ir jos rezultatus, trokšta privačios žemės nuosavybės. Žmonių siekimas saugumo ir stiprios valdžios, daro B. Jelciną populiarų. Jo pozicijas sustiprina ir tai, kad opozicija nėra vieninga, neturi vienintelio vado.

(Nukelta į 3 psl.)

Specialiai iš Washingtono

VYT. LANDSBERGIS IR ST. LOZORAITIS

Antanas Dundzila

Balandžio paskutinė savaitė ir du neeiliniai įvykiai Washingtone, verti didžiųjų raidžių:

LANKĖSI BUVĘS LIETUVOS PREZIDENTAS VYT. LANDSBERGIS.

LIETUVOS AMBASADORIUS STASYS LOZORAITIS BALANDŽIO 28 ATŠAUKTAS IŠ PAREIGŲ.

Taigi lankėsi lietuvių, tautos istorinio mąsto asmenybė, svečias iš Lietuvos. Tuo pačiu metu apie savo einamųjų pareigų pabaigą iš Vilniaus buvo painformuotas, Washingtone istorinės Lietuvos Pasiuntinybės – vėliau jau Ambasados šeimininkas. Juos abu matėme balandžio 28 d. vakare, iškilmingos vakarienės metu, o sekančią dieną – Dulles aerouoste, Vyt. Landsbergiui grįžtant į Vilnių.

Buvęs Lietuvos Prezidentas Amerikoje svečiavosi

National Endowment for Democracy organizacijos kvietimu. Ši organizacija Poną Landsbergį jau anksčiau buvo apdovanojusi žymeniu gi dabar jam sudarė progą dalyvauti studijiniuose posėdžiuose. Iškilmingą vakarienę amerikietiškoje karininkų ramovėje suorganizavo Lino Kojelio įkurta ir vadovaujama U.S. – Baltic Foundation (USBF). Dalyvavo apie šimtas žmonių. Ponas Landsbergis buvo to pobūdžio garbės svečiu ir pasakė pagrindinę kalbą. Iškilinės pajamas Fondacija kaups Miestų valdymo mokymo centrui, kuris kuriamas Kaune, Vytauto Didžiojo universitete.

Vyt. Landsbergis kalbėjo angliškai ir gana trumpai. Jis pasakė, kad dabartinė

(Nukelta į 10 psl.)

Vaidas iš Clevelando Dievo Motinos parapijos choro ir Toronto Lietuvių dainos ansamblio "VOLUNGĖ" religinio koncerto, įvykusio š.m. balandžio 4 d. Toronto Prisikėlimo parapijos salėje.

Fotografijoje jungtinis choras su soliste Anita Pakalniškyte – Puodžiūnienė, priešaky lenkiasi muz. Jonas Govėdas, kuris dirigavo savo kompoziciją B. Brazdžionio žodžiais "Iš Tavo rankos". Šalia jo dirigavo abiejų chorų vadovės Dalia Skrinškaitė – Viskontienė ir Rita Čyvaitė – Klionienė. Tikimasi šį koncertą pakartoti Clevelande 1994 m. pavasarį.

V. Pliodžinsko nuotr.

Girdėta iš Vilniaus

• **BUVĘS LIETUVOS BANKO VALDYBOS PIRMININKAS APIE LITUS.** Galutinės ekspertų, tyrusių litų kokybę, išvados skelbia, jog litai yra tinkami naudoti, pasakė buvęs Lietuvos banko valdybos pirmininkas Vilius Baldišis. Jis pabrėžė, jog "Respublikoje" buvo paskelbti tarpiniai dokumentai, o apie galutines ekspertų išvadas nutylėta. Litų gamybą liečiančių dokumentų paskelbimas "Respublikos" laikraštyje padarė didžiulę žalą Lietuvai tarptautiniu mastu ir valstybės viduje.

Baldišis paaiškino, jog dėl tuometinės nestabilios Lietuvos politinės padėties, valiutinių lėšų trūkumo daugelis pasaulio garsių pinigų spausdinimo firmų atsisakė spausdinti litus. Tie sunkumai lėmė, kad buvo pasirinkta Amerikos firma "United States Banknote Corporation". Dėl lėšų stokos 1990 metų lapkričio 16 dieną Vyriausybės posėdyje buvo nutarta 10, 20 ir 50 litų banknotus spausdinti ofsetu, o ne giliaspaude. Vėliau buvo atsisakyta ir apsauginio siūlelio. Siekdamas komercinių tikslų, firma spausdindama 10, 20, 50 litų banknotus, pažeidė kontrakto sąlygas. Buvo sudarytas naujas kontraktas, kuriame firma įsipareigojo šių nominalų banknotus atspausdinti su tam tikromis nuolaidomis. Dabar pagal antrąjį kontraktą firma spausdina naują šių nominalų banknotų partiją.

V. Baldišis akcentavo, jog nėra brokuotų litų, kaip skelbiama. Yra atspausdinti mažesnio saugumo 10, 20 ir 50 litų banknotai. Jiems ir buvę taikomi mažesni saugumo reikalavimai, nes sudarant kontraktą Lietuva dar buvo rublio zonoje ir buvo nutarta keisti litą į vieną rublį.

• **BANKO VADOVAS GARANTAVO – VALIUTA BUS ĮVESTA ŠIEMET.** "Lietuvos nacionalinė valiuta litas bus įvesta šiais metais", pareiškė balandžio 29 d. spaudos konferencijoje Seime Lietuvos banko valdybos pirmininkas Romualdas Visokavičius.

Jis garantavo, kad to padaryti nesutrukdys ir tai, jog apie trečdalį JAV kompanijos The United Bancnote Corporation išspausdintų banknotų yra nekokybiški, neapsaugoti nuo padirbinėjimo. Jiems perspausdinti reikės apie 4.000.000 JAV dolerių. Prieš pora savaičių Prezidento vadovaujama delegacija lankėsi Didžiojoje Britanijoje, kur susitiko su firma, spausdinusia litus iki 1940 metų.

Visokavičius supažindino žurnalistus su Lito komiteto pareiškimais, kurie trečiadienį buvo priimti uždareame posėdyje. Komitetą sudaro Prezidentas Algirdas Bržasuskas, Premjeras Adolfas Sleževičius ir Banko vadovas. Juose konstatuojama, kad laikinieji Lietuvos pinigai talonai, kurie kaip vienintelė atsiskaitymo priemonė cirkuliuoja nuo spalio mėnesio, į litus bus keičiami vienodu santykiu nepriklausomai nuo sumos.

Lietuvos bankuose laikomi valiutiniai indėliai nebus prievarta keičiami į litus. Indėlininkai galės pasiimti bet kokią sumą konvertuoti valiuta. Juridiniai asmenys laikyti valiutą užsienio bankuose galės tik gavę Lietuvos banko licenciją, o fiziniams asmenims jų nereikės.

Lito komitetas taip pat pareiškė, kad litų spausdinimo bylą tiria Lietuvos generalinė prokuratūra, ekspertai dar kartą atlieka banknotų ekspertizę. Jau apklausti buvę premjeras, banko vadovas ir kiti su lito spausdinimu susiję valstybės pareigūnai. Lito komitetas garantavo, kad į apyvartą bus išleidžiami tik kokybiški banknotai.

Visokavičius pažymėjo, kad litas, kaip Estijos krona, bus susietas su kuria nors Vakarų šalies valiuta. Apie jo įvedimą bus perspėta iš anksto, kad būtų laiko ramiai pasikeisti turimus pinigus.

• **PREZIDENTAS APIE REFERENDUMO RUSIJOJE REZULTATUS.** "Balandžio 25-osios referendumas Rusijos Federacijoje patvirtino šios šalies piliečių daugumos pritarimą pasukti reformų ir valstybės demokratizavimo keliu. Ekstremistinių jėgų pastangos sugrąžinti Rusiją į bolševikinį viešpatavimą bei imperinė nostalgija patyrė nesėkmę", sako Prezidento Algirdo Brazausko trečiadienį išplatintame pareiškime.

"Lietuvos Respublika, kaip kaimyninė ir draugiška Rusijai valstybė, sveikina prezidentą Borisą Jelciną. Mes džiaugiamės, kad po šio Rusijos piliečių valios pareiškimo atsiranda naujos galimybės stiprinti demokratiją bei politinį stabilumą šioje šalyje, vystyti bendradarbiavimą tarp mūsų valstybių".

• **SAUGUMO TARNYBOS AKTUALIJOS** Trečiajame Seime spaudos konferencijoje apie Lietuvos nacionalinio saugumo tarnybos problemas kalbėjo tarnybos vadovas Jurgis Jurgelis. Jis pabrėžė, jog šiuo metu kūrimesi stadijoje esančiai tarnybai yra aktualiausi trys dalykai – žmonės, įstatymai ir technika. Atsiri-bojus nuo KGB specialistų, tarnybai labai trūksta kvalifikuotų, profesionalių žmonių. Priimančią darbą orientuojamasi į intelektą. Pasak Jurgelio, darbą sunkina tai, kad nėra tarnybos statusą reglamentuojančio ir teisinius santykius reguliuojančio įstatymo. Jurgelis akcentavo, jog keičiantis tarnybos vadovams buvęs jaučiamas perdėtas dėmesys ir sujudimas. Šiuo metu jokio spaudimo tarnybos vadovas nejaučia, gal dėl to, kad pradėdamas dirbti aiškiai pasakė, jog netarnaus jokiai partijai.

• **LIETUVOS UŽSIENIO POLITIKOS KURSAS NESIKEIČIA.** Balandžio 28 dieną Seimo rūmuose surengtoje spaudos konferencijoje žurnalistams paprašius pakomentuoti opozicijos

PASKUTINĖ SAVAITE PRIEŠ PASISAKANT 106 MILIJONAMS BALSŲ MO TEISE turinčių Rusijos gyventojų, šalies vyriausias prokuroras V. Stepankov apkaltino prezidento Jelcino gynybos ministrą p. Grachev už nelegalų pardavinėjimą tų reikmenų, kurie priklausė anksčiau buvusioje Rytų Vokietijoje dislokuotoms Sovietų Sąjungos ginkluotoms pajėgoms. Vyriausio prokuroro įstaiga taip pat paskelbė pareiškimą, kuriame sakoma, kad buvęs ministerio pirmininko padėjėjas Genadijus Burbulis ir kiti aukšti valdžios pareigūnai bus apklausinti ryšium su kaltinimais korupcija.

Tuo tarpu pačiu aršiausių prezidento Jelcino priešų – komunistų ir ultra dešiniųjų koalicija prieš balsavimus skleidė gandus, kad Jelcinas tuojau po balandžio 25 d. referendumo pasirošęs į savo rankas perimtą neribotą valdžią. Jelcino štabo nariai tai griežtai paneigė. Kaltinimai prieš Grachev'ą ir Burbulį buvo paskelbti po to, kai aukščiausioje Taryboje kalbą pasakė Rusijos viceprezidentas ir Jelcino priešas tapęs A. Rutskoi, detalčiai suminėjęs eilę atvejų, kai Jelcinui ir jo padėjėjams nepavyko išaiškinti įvairius tariamo papirkinių atvejus.

PRIE PAMINKLO VARŠUVOS GHETO SUKILIMO HEROJAMS balandžio 19 d., lygiai 50 metų praėjus, kai ten prasidėjo žydų sukilimas prieš nacių, įvyko iškilmės, kuriose dalyvavo Lenkijos prezidentas L. Walensa, JAV viceprezidentas Al Gore, Izraelio ministras pirmininkas Y. Rabin ir dešimtys tūkstančių žmonių. Ta proga Walensa savo žodyje pareiškė, kad "mes stovime prie paminklo toje vietoje, kur prieš pusę šimtmečio prasidėjo kovos. Mes galime matyti dūmus, girdėti šūvius. Sukilimas prasidėjo, Varšuvos žydai pasakė 'užteks!'..." Kaip praneša masinės informacijos priemonės, ghetos buvęs paverstas pragaru šimtams tūkstančių žydų, uždarytų tarp vokiečių okupantų pastatytų sienų. Vėliau tūkstančiai jų buvo išgabenti į koncentracijos stovyklų mirties kameras. Kiti pasiliko tarp ghetos sienų badui ir mirčiai. Izraelio premjie-

paklausimą dėl ambasadoriaus Amerikoje Stasio Lozoraičio. Užsienio reikalų ministras Povilas Gylys paaiškino, jog nusiuntė paklausimą su pasiūlymu tapti ambasadoriumi Italijoje. Pasak Gylio, iki šiol buvo nepakankami ambasados Amerikoje ir Lietuvos kontaktai, todėl buvo nutarta ambasadoriumi paskirti žmogų iš lietuvių bendruomenės Amerikoje ir pritraukti daugiau žmonių iš Lietuvos. Gylys paneigė, jog naujojo ambasadoriaus kandidatūra – Seimo nario Kazio Bobelio sūnus. Užsienio reikalų ministerija balandžio 27 dieną gavo Lozoraičio atsakymą, bet jis, anot ministro, nelabai aiškus. (A.M.)

EUROPOJE IR PASAULYJE

ras Y. Rabinas prie paminklo Varšuvos gheto herojams pasakė, kad kovotojai laimėjo ir žmonijos istorijoje jų liepsna švies per amžius.

JAV viceprezidentas Gore ta proga dvi dienas praleido Varšuvoje, balandžio 20 d. pasakydamas kalbą Lenkijos seime, kurioje užtikrino, kad JAV remia Lenkiją sunkiu jos perėjimo į kapitalizmą laikotarpiu.

VOKIETIJOS UŽSIENIO REIKALŲ MINISTERIJA PRANEŠĖ, kad ji II Pasaulinio karo metu nacių įvykdyto genocido aukoms Rusijoje, Ukrainoje ir Gudijoje sumokėsianti iš viso 625 milijonus dolerių. Prieš tai Vokietija žydų holocausto aukoms ar jų šeimų nariams sumokėjo daugiau kaip 50 milijonų dolerių. O anksčiau, susitaikindama su Lenkija, karo metu nacių prievarta į darbus paimtiems lenkams, kurių buvo netoli dviejų su puse milijono, ar jų šeimų nariams Vokietija sutiko sumokėti 312 milijonų dolerių. Pasak Vokietijos užsienio reikalų ministerijos, ji neturinti tikslų žinių, kiek buv. Sovietų Sąjungos piliečių naciai buvo paėmę prievartos darbams.

HITLERIO VALDYMO METAIS BUVUSIO ŽYMAUS NACIŲ VEIKĖJO Bormanno sūnus Martinas, buvęs kunigas ir teologijos profesorius, kaip pranešama, kelias dienas tyliai praleido Izraelyje, ten susitikdamas su II Pasaulinio karo metu išlikusiais nacių nesunaikintais žydais bei jų vaikais. Vizitą suorganizavo psichologas ir knygos apie Hitlerio pagrindinių pakalikų palikuonis autorius Dan Bar-On.

Bormanno tėvui buvo pavesta vykdyti Hitlerio nuosprendį – II Pasaulinio karo metu sunaikinti 6 milijonus žydų. Bormanno galutinis likimas neaiškus, bet sūnus sako, kad jis žuvo 1945 m. gegužės mėn. Berlyne susprogdinus Hitlerio bunkerį.

SERGĖJUS CHRUŠČIOVAS, BUVUSIO SOVIETŲ SĄJUNGOS DKTATORIAUS Nikitos Chruščiovo sūnus, su žmona gavo

leidimą nuolatiniam apsigyvenimui JAV. 57 m. amžiaus Sergėjus yra buv. Sovietų Sąjungos raketų mokslininkas, nuo 1991 m. rudens pradėjęs dirbti JAV Brown universitete esančiam Užsienio politikos vystymosi centre dviejų metų mokslinio pasikeitimo programoje. Anksčiau visą dešimtmetį jis vadovavo Sovietų Sąjungos raketų projektavimo biurui ir jo priežiūroje dirbo apie 5.000 mokslininkų, projektuodami raketas, nukreiptas į taikinius JAV. Pranešdami šią žinią, informacijos šaltiniai primena, kad Sergėjaus tėvas Nikita 1956 m. pasakęs, jog istorija yra mūsų pusėje ir jūs (reišia kapitalistai) būsit palaidoti. Nikita Chruščiovas 1964 m. buvo pašalintas iš pareigų ir 1971 m. mirė.

ŽURNALISTŲ APSAUGOJIMO KOMITETAS PRANEŠA, kad praėjusiais metais savo pareigas eidami įvairiose pasaulio vietose žuvo 49 žurnalistai. Šį kartą žurnalistų nužudyme Lotynų Ameriką pralenkė Europos valstybės ir buv. Sovietų Sąjungos respublikas. Iš 49 žuvusių žurnalistų skaičiaus daugiau kaip trečdalis gyvybių neteko ar dingo be žinios Turkijoje ir Bosnijoje – Hercogvinoje. Jų tarpe ir ABC-TV žinių tarnybos atstovas David Kaplan, 1992 m. rugpjūčio mėn. slapuko nušautas Bosnijos sostinėje Sarajeve. Mažiausiai 90 reporterių praeitais metais buvo įkalinti. Tuo tarpu š.m. balandžio 16 d. nukritus lėktuvui šiauriniame Afganistane, žuvo Associated Press žinių agentūros korespondentė Sharon Herbaugh su kitais 14 asmenų. Žurnalistė Herbaugh per 4 metus pranešinėjo apie įvykius Afganistano kare. Paskutiniu metu ji informavo apie Jungtinių Tautų pastangas iš buvusio karo lauko Afganistane išvalyti begales ten paliktų minų. VI. R.

***

• **SYDNEJUJE, AUSTRALIJOJE, BALANDŽIO 14 D. MIRĖ TENYKŠTIS LIETUVIŲ KATALIKŲ KUNIGAS PRELATAS PETRAS BUTKUS.** Jo balzamuotas kūnas bus laidojamas Lietuvoje. Nemakščiuose, savo gimtoje parapijoje. Kaip mums pranešė, jis didžiąją savo turto dalį ir paliko Nemakščių bažnyčios statybai.

TAUTINĖS MINTIES LIETUVIŲ LAIKRAŠTIS

DIRVA TEL. (216) 531-8150
FAX. 216 531-8428

P.O. BOX 19191 CLEVELAND, OHIO 44119 - 0191
19807 CHEROKEE AVENUE • CLEVELAND, OHIO • 44119

THE LITHUANIAN NATIONAL NEWSPAPER

EDITOR: BALYS GAIDŽIONAS

DIRVA (USPS 157580)

Postmaster: Send address changes to DIRVA
19807 Cherokee Ave. Cleveland, OH. 44119-1091

Second-class postage paid at Cleveland, Ohio and additional mailing offices.
Published Weekly by American Lithuanian Press & Radio Assn. VILTIS, INC.
Subscription per year \$30.00 • Single copy 65 cents. Air mail overseas \$100.00 yr.
Prenumerata metams \$30.00, pusei metų \$17.00 • Oro paštu į užsienį
metams \$100.00 pusei metų \$55.00 • Atskiro numerio kaina 65 centų • Straipsniai
pasirašyti pavarde, inicialais ar slapyvardžiu nebūtinai išreiškia redakcijos
nuomonę. • Nespausdinti straipsniai grąžinami tik autoriams prašant – Už skelbimų
turinį ir kalbą redakcija neatsako.

NEJAUGI "VILTIS" UŽVERTĖ PUSLAPIUS?

Juozas Žygas

Labai neįaukiai pasijutau, kuomet išgirdau, kad išėjo paskutinis "Vilties" numeris. Kadangi buvau ką tik pabaigęs rašinį, kuriame buvau taip pasisakęs: "O mano nuomone, kuomet du trečdaliai esamos spaudos užvers savo puslapius – tai bus ženklas, kad Lietuva jau žengia pirmuosius žingsnius į "biznio ekonomiją". Gal kas pagalvos, kad mano akiratyje buvo ir "Viltis". Tai noriu pareikšti, kad tos minties visai net neturėjau. Visos partijos, sąjungos, jaunimo organizacijos turi turėti savo leidinius. Taip pat turi būti leidiniai, kurie būtų skirti akademikams, kultūrininkams ir dar kiti ekonominiams klausimams svarstyti.

Taip pat nebūtų nieko blogo, jeigu būtų keletas leidinių: buvusių "10 Centų" arba "Sekmadienio" lygio. Tai tokie – kurie neskirti gyvenimo įvykiams ar rimtesniam pasiskaitymui, bet kurie buvo vadinami "miesčioniško skonio". Kurie žiūri pro "rakto skylutę", landžioja po lovomis ir aprašo nakties gyvenimo įvykius. O dabartinės Lietuvos spaudos 80% galima į tą grupę priskirti. Be to, vadinamieji "rimti" leidiniai, taip pat dalinai prie "10 Centų" gretinasi. Paėmiau vieną numerį ir pavadinimo neduo, manau, kad patys suprasite. Štai kokios jame žinios: Čikaga – Paliko vaikus vienus; Niujorkas – Plėšikai pavogė 8 mln. dolerių; Torontas – Kas ką norėtų mylėti; Londonas – O meilė buvo tokia karšta. Tai tik vienoje skiltyje. Nejaugi, per tą laiką pasaulyje nieko svarbesnio neįvyko, kad galėtų dabartiniu metu lietuviams dominti? Visai be reikalo nurodyta, kad laikraštis įsteigtas 1917 m. Nes nuo to buvusio laikraščio, tėra tik devintas vanduo nuo kisieliaus!

Kiek dabar Lietuvoje yra leidinių, tai jie net patys ne-

žino. Vienoje vietoje rašoma 680, o kitoje vietoje minima net 1200. Jeigu paimsimė tik 680, tai normalioje santvarkoje, ir vienas trečdalis būtų per daug. Bet negali būti dviejų nuomonių, kad Lietuvos Tautininkų Sąjunga, savas organas yra būtinai reikalingas. Pats faktas, kad Amerikos Lietuvių Tautinės Sąjungos vadovybė, iš anksto apie tai nežinojo – yra labai sunkiai suprantamas. Apie tai išgirdau iš dr. L. Kriaučeliūno balandžio 13 d., vadinamo "Vidudienio pokalbių klubo" susitikime. Tuo klausimu trumpai tebuvo pakalbėta ir pašnekesiai nukrypo į kitą pusę. Tad pradėdamas rašyti, paskambinau dr. L. Kriaučeliūnui dėl platesnių informacijų. Jis patvirtino, kad Nr. 7 yra paskutinis. Paskutiniajame numeryje, net nerado reikalo plačiau paaiškinti.

Vacl. Mažeika, kuris rūpinosi prenumeratorių telkimu, skambino į Vilnių ir kalbėjosi su red. Baliau Sriubu, kuris pasakė, kad leidėja uždaroji bendrovė "Pažanga" nutraukė sutartį. Tad sustojo ir "Vilties" leidimas. Žodžiu, buvo padaryta pagal dabartinę lietuvišką tvarką. Kur sutartys gali būti nutraukiamos ir nevykdomos. Be to, pagal priimtą tvarką, į laiškus ir faksus neatsakoma. Nors ir negausi išėivijos prenumeratorių, bet jie apmokėjo pusę leidimo išlaidų. Tad su išėivija ir Tautine Sąjunga, turėjo būti pasitarta ir ieškoma išėitės. Bet to nebuvo! Į dr. L. Kriaučeliūno paskutiniu metu pasiųstus faksus, atsakymo nebuvo sulaukta. Jie nors būdami centru nebesugeba dvisavaitinuko leisti. Išėivija nors ir negausi, leidžia "Dirvą". Ir netrukus pasirodys dr. L. Kriaučeliūno prikelta "Naujoji Viltis". Atrodo, ir Lietuvos tautininkai tenori išėivijos pinigų, bet ne jos patarimų ar talkos!

TOKIA BUVO RUSIJA REFERENDUMO IŠVAKARĖSE

Antanas Butkus

(Atkelta iš 1 psl.)

Viceprezidentas A. Ruckojus yra už socialinį ir ekonominį stabilumą, tačiau jis prarado daug, pasisakydamas prieš B. Jelciną, kurio siūlymu buvo išrinktas.

Paskutiniai apklausos duomenys rodo, kad 64% nori socialinio saugumo ir tik 19% pasisako už asmens laisvę. Tiek pat žmonių mano, kad tik kapitalizmas – Rusijos ateitis, o 44% nepitaria tam. 55% yra už stiprų vadą ir 31% – už demokratiją. Pažymėtina, kad prieš 17 mėnesių, kai Sovietinė imperija subyrėjo, apklausos duomenys buvo atvirkštiniai.

Kongresas nustatė, kad pritarimas prezidentui galios tik tada, jei už jį pasisakys daugiau nei pusė visų registruotų rinkėjų. B. Jelcinui tai būtų labai sunkianti sąlyga, nes net tuomet, kai 1991 metais jo populiarumas buvo epogėjuje, už jį balsavo tik 57% dalyvavusių rinkimuose, o tas sudarė tik 42% visų registruotų rinkėjų. 1992 metais paklausti, ar pritaria B. Jelcino socialinei ir ekonominei politikai, tik 39% atsakė teigiamai, 28% – 38% – prieštaravo, likusieji – neturėjo nuomonės.

Kas laukia Rusijos? Įdomios keturios galimybės, kurias balandžio mėnesio "New York Times Magazine" išdėstė D.K. Shipler. Jas galima nusakyti sekančiais: naujas perversmas, civilinis karas, baidymas po purvą, laiminga ateitis.

Rusija vėl gali tapti autoritarine valstybe, tokia jos buvo istorinė praeitis. Didelė galimybė atsirasti ultranacionalistinei ir ultrakonservatyviai valstybei, kurios atsiradimo idėją remia ortodoksinė bažnyčia. Bažnyčia gali iškilti kaip vienintelis moralinis autoritetas krašte, kuri norės caro Kremliuje, kad atgautų priešrevoliucinę įtaką. Į autoritarizmą veda daug kelių: per ekonominius maištus, ideologines tuštumas ir politinę netvarką. Visa tai kyla iš tradicinio Rusijos troškimo stiprios valdžios ir vienintelės idėjos jungiančios tautą.

Marksizmą – leninizmą gali pakeisti mistinė Rusijos galybė, kurioje ortodoksai būtų Rusijos istorijos ir didybės išpranašautojai ir įgyvendintojai. Įgautų įtakos ir nacionalistinės organizacijos, tokios kaip "Pamiat" (atmintis), kurie yra aiškūs antisemitai ir antivakarčiai. Autoritarinės valsty-

vių rinką ir po ilgų politinių debatų reikia istatymškai nustatyti žemės privačią nuosavybę, kuri galės būti parduodama žmonėms ar institucijoms be jokių apribojimų. Reikia istatymų bizniui ir vartotojų teisėms apsaugoti. Rublis turės būti pilnai konvertuojamas. Turėtų būti panaikinti suvaržymai Vakarų, Japonijos ir kitų šalių pramonės investicijoms.

Turėdama didelius žemės turtus, pigią darbo jėgą ir didelį mokslinį potencialą, Rusija gali prisidėti prie Vakarų ekonomikos ir pamažu didinti gyvenimo standartą, ypač miestuose.

Turi būti įvestos tvirtos juridinės institucijos istatymų priežiūrai ir tvarkai palaikyti. Tada neklestės mafija, korupcija, nusikalstamumas. Konstitucinis teismas turi būti aukščiausias visuomenės teisingumo organas.

Rusija turėtų būti ištikiama JAV sąjungininkė, bendrai sprendžiant pasaulio "karštų" taškų klausimus.

Dabar Rusijoje ypač sunki padėtis kaimuose, kur trūksta maisto produktų, kuro. Dauguma veržiasi į miestus. Išsiskiria tik nauja turtingų biznierių klasė. Privatizacija vyksta lėtai ir su klaidomis. Užsienio pagalba nepakankama. Nėra stabilaus rublio. Ekonomikoje – privačios ir valstybinės nuosavybės mišinys. Karo, sunkioji pramonė, žemės turtai – valstybės nuosavybė. Bandoma performuoti valstybines karo įmones į imones gaminančias plataus vartojimo prekes. Žemės ūkyje – vyrauja kolektyvinė nuosavybė. Ūkybės atveju vėl atgimtų supervalstybės idėja, noras dominuoti kaimyniniuose kraštuose. Konservatyvios jėgos smerktų kapitalistų išigalėjimą. Gal ir būtų autoritarinių vadų bandymai sujungti diktatūrą su privatizacija. Rusijos kariuomenė "rūpintųsi tautinėm rusų mažumom Pabaltijyje, Turkestane, Gruzijoje ir kitur ir stengtųsi atgauti prarastus kraštus, griūvant Sovietų sąjungai.

Civilinis karas gali kilti ir dėl vieno incidento, ypač tautinių pagrindu. Vis gilėjanti centrinės valdžios, kurioje yra įvairių Rusijos sričių atstovai, krizė gali sukskaldyti Rusiją į regionus, kovojančius dėl ekonominės nepriklausomybės, etninių savybių išskėlimo. Žiežirbų uždegtą ugnį tebe-

rusena Gruzijoje, Armenijoje, Azerbaidžane, Turkestane ir kitur. Reakcionieriams gali kilti mintis apsaugoti 25 milijonus rusų, gyvenančių nepriklausomoje respublikose. Ypač pavojingas būtų konfliktas tarp Rusijos ir Ukrainos, kurios abi turi branduolinių ginklų.

Rusijai reikalinga demokratija ir laisvos rinkos ekonomika. Tam pritaria žmonės, nors nepilnai priima laisvos rinkos metodus. Pradėta tikėti demokratijos sistemos stabilumu, kurį įgalino taikų valdžios pasikeitimas. Rugsėjo perversmo metu B. Jelcinui pavyko suspenduoti Kongresą ir paskelbti naujus rinkimus. Dar labai reikia sveikos dinamikos ir aiškių ribų tarp prezidento ir Kongreso veiklos sričių. Ekonomikos sferoje Rusija turės eiti į prieką Rusijoje nėra tvirtas, nes istatymai kaitaliojami, neužtikrinamas jų pačių saugumas, jie dažnai persekiojami vietinių valdininkų.

Tokiom sąlygom Rusija ejo į plebiscitą. Konstitucinis teismas nepatvirtino Kongreso nutarimo, kad pritarimas prezidentui galios, jei už jį pasisakys daugiau nei pusė visų registruotų rinkėjų. Sprendimą lems tik dalyvavę rinkimuose. Konstitucinio teismo sprendimas gali labai prisidėti prie B. Jelcino pergalės.

KĄ DAVĖ RINKIMAI?

Referendumo rezultatai liudija B. Jelcino moralinę pergalę. Preliminariais duomenimis 59,2% balsavusiųjų remia B. Jelciną ir beveik tiek pat (53,6%) – jo ekonominę programą. Net 65,7% balsuotojų pasisakė už naujus Kongreso deputatų rinkimus, tuo tarpu klausimas dėl priešlaikinių prezidentinių rinkimų nesurinko balsų daugumos. Ypač svarbu, kad dauguma balsavusiųjų remia ekonominę programą.

Kongresas, aišku, nepitaria priešlaikiniams deputatų rinkimams, remdamasis nuostata, kad balsavimo rezultatai galioja tik tada, jei už tam tikrą klausimą pasisako daugiau nei pusė esančių rinkėjų sąrašuose. Kaip žinome, prieš referendumą šitokios nuostatos neparėmė Konstitucinis teismas.

Nors referendumo rezultatai ir labai palankūs B. Jelcinui, politinis karas tebevyksta. Po referendumo B. Jelcinas pareikalavo, kad Kongresas panaikintų visus priimtus potvarkius ir sprendimus apribojančius Prezidento veiklą.

NAUJAS, IŠRYŠKĖJĘS PARTIZNŲ VADAS

Antanas Dundzila

Pasinaudoję Lietuvoje leidžiamo "Laisvės kovų archyvo" medžiaga (prisiminkite 3 straipsnių ciklą kovo – balandžio mėn. DIRVOJE), skaitytojus dabar supažindinsime su iki šiol plačiau išeivijoje negirdėtu džukų partizanų vadu, Sergijum Staniškiu.

Šis Lietuvos kariuomenės kavalerijos majoras partizanavo net apie aštuonėtą metų, nuo 1944 iki 1952-1953. Tiek metų Lietuvos partizanų kovose tai jau rekordinis laiko skaičius (K. Girmius skaičiuoja, kad vidutiniškai partizanas žūdavo po 1,5 metų, nors A. Ramanauskas – Vanagas partizanavo net 13), tačiau ne apie tai eis kalba. Eis kalba apie pasižymėjusį, svarbų partizanų vadą – Lietuvos laisvės kovotoją, apie kurį iki šiol stokojo žinių.

Šalia pačių žinomiausių, savomis knygomis pasirodžiusių ginkluotos rezistencijos dalyvių, kaip kad Juozo Lukšos – Daumanto ar Adolfo Ramanausko – Vanago, smulkesnių žinių bei nuotraukų apie daugelį kitų svarbių partizaninės kovos vadų yra mažai. Tų mažiau žinomųjų tarpe, štai, būtų "A" apygardos vadas plk. Juozas Vitkus – Kazimieraitis, Tauro apygardos vadas maj. Zigmas (ar Juozas?) Drunga – Mykolas-Jonas ir daugelis kitų. Težinome, kad jie partizanavo, vadavo, bet tai beveik ir viskas.

Jau minėtame leidinyje radę Jono Venckevičiaus straipsnį "Paskutinis džukų partizanų vadas" (II t., p. 43-58), apie Antanaičio, Lito, Tėvuko bei Vilties slapyvardžius naudojusį maj. Staniškį, tomis žiniomis dalinamės su skaitytojais. Gal skaitytojų tarpe atsiras tokių, kurie su maj. Staniškiu bendravo, kartu su juo ar jo vadovaujami tamavo Lietuvos kariuomenėje? – Visos tokios žinios yra rinktinės ir skelbtinos.

Dokumentacija apie S. Staniškį iki šiol buvo tikrai skūpi. Ramanausko – Vanago atsiminimuose Litas yra suminėtas. 1967 ir 1969 išeivijoje išleistame VI. Ramojaus dvitomyje "Kritusieji už laisvę" Litas (bet be Staniškio tapatybės atidengimo), jei neklystu, paminėtas tik vieną kartą II tome, p. 170. Sūduvio "Vienų vieni" vardų rodyklėje Staniškio nėra. St. Raštikis savo atsiminimuose ("Lietuvos likimo kelias", IV t., p. 59) duoda Vyčio Kryžiaus

ordino kavalierejų sąrašą. Iš jo matyti, kad Kpt. Staniškis buvo apdovanotas Vyčio Kryžiaus II-os rūšies ordinu; tenka manyti, kad jis dalyvavo Nepriklausomybės kovose. Lietuvių Enciklopedija (XXXVI t., p. 492) S. Staniškį labai trumpai sumini.

Greitomis pervertus Daumanto "Partizanų" bei K. Girmiaus "Partizanų kovų Lietuvoje" (p. 289) knygas, tenka teigti, kad šiam rašiniui naudotas J. Venckevičiaus straipsnis bus pats išsamiausias, naujausias duomenų šaltinis.

Su J. Venckevičiaus straipsniu yra įdėtos ir kelios S. Staniškio nuotraukos. Viena jų prieškarinėje karininko išeiginėje uniformoje, o kitos jau partizaninio gyvenimo aplinkoje. Pastarose jis dėvi civilinius rūbus, yra ginkluotas ir sudaro senyvo, kresno vyro išpūdį. Viena nuotrauka datuota po 1950 m. J. Lukšos grįžimo Lietuvon, su Lukša.

Ten visi keturi partizanai jau "margai" apsirėnę: tai lyg ir liūdi, kad partizanų kovos tęsėsi daugelį metų ir, matys, partizaninių kovų pradžioje naudotos Lietuvos kariuomenės uniformos jau buvo sunėštos, išsibaigę.

Pietų Lietuvoje partizanavęs Sergijus Staniškis gimė 1899-IX-17 Marijampolės apskrityje. Taigi partizaninio karo pradžioje, 1944 jis buvo 45 metų amžiaus. Nepriklausomybės laikais tamavo kariuomenėje, aktyviai dalyvavo gruodžio 17 d. perversme, buvo Karo mokyklos lektorium. Kilimo iš didelės šeimos, aktyviai reikšėsi pogrindyje prieš nacius ir, vėliau palikęs savo šeimą, partizanavo prieš bolševikus. Žuvo būdamas apie 54 metų amžiaus 1952 ar 1953 Prienų šile, vieno gyvo, i bolševikų rankas patekusio, savo adjutanto išduotas. Straipsnio autorius rašo, kad dar "...šių vasarą (1990) begrybaujantis Prienų šile trys senutės prisiminė Tėvuko vadintą paskutinįjį partizanų vadą, už kurio vėlę kasdien meldžiasi."

Nors J. Venckevičius savo straipsnyje plačiai aiškina bei komentuoja S. Staniškio aplinkoje vykusią partizanų veiklą, duomenys apie patį Staniškį – Litą yra epizodinio pobūdžio. Jau 1946 Staniškis – Litas turėjo aukštą pareigą Pietų Lietuvos Partizanų (PLP)

apygardos vadovybėje. Jis buvo Dainavos apygardos štabo viršininku, o vėliau – paskutiniu metu Nemuno srities (taip vėliau buvo pavadinta PLP) vadu. Yra žinoma, kad jis priešinosi tam tikriems pogrindžio ryšiams su Vilniumi, kur i partizanų vadovybę savo nagus jau buvo suleidęs samoningas išdavikas J. Markulis – Ereilis.

Staniškį – Litą bolševikai gaudė ilgai. J. Venckevičius teigia, kad partizanų vadus gerai slėpė Užnemunės girios bei Dzūkijos šilai. "Tačiau labiausiai juos sergėjo dori, vargo engiami ir paskutiniu kėšniu besidaliną džukeliai, taip pat ir orūs Suvalkijos patriotai." Net ir ginkluotos rezistencijos pradžią buvo sunki, jau pirmą kovos vasarą (1945) išblaškiusi S. Staniškio suorganizuotą būrį. Spėliojama, kad Miškinio slapyvarde prisidengęs šis kovos vadas 1945 m. vadovavo Palių partizanams. 1949 S. Staniškis buvo apygardos štabo viršininku, o, sujungus Tauro ir Dainavos apygardas i naujai įsteigtą PLP sritį, S. Staniškiui teko PLP štabo viršininko pareigos.

Siautėdami ir partizanų vadovybės narių vis ieškodami emgebistai terorizavo, tardė S. Staniškio šeimą bei artimuosius. Šitos pastangos vaisių nedavė, nes S. Staniškis i priverstus artimųjų kvietimus susitikti nereaguodavo. Gi bolševikai dar net 1953 pabaigoje tardydavo artimuosius, nes net tada nebuvo tikri, kad šį partizanų vadą jau buvo sulikvidavę.

S. Staniškio veiklos galą pagreitino neatsargus partizanų pozavimas prieš V. Vitkausko – Saidoko foto aparatą. Saidokas greitai žuvo, o ta nuotrauka atsidadė ant gen. Bartašiūno stalo. Joje bolševikai greitai atpažino iš vakarų atvykusius J. Lukšą – Skrajūną ir B. Trumpį – Rytį, tačiau S. Staniškio buvimą nuotraukoje nustatė tik po aštuonerių mėnesių. Čia vėl, kaip ir kitų i išdavikų pinkles patekusių partizanų, ryšininkų vingiais likimas artėjo prie S. Staniškio žuvimo. Išdavikas J. Dobulevičius – Miškas buvo užverbuotas 1951-IX-14 d. ir po mėnesio pateko i Siaubo vadovaujamą partizanų būrį. Būryje Miškas pajėgė užverbuoti partizaną Garsą, priėjo prie S. Staniškio adjutanto Aido. Aidas buvo atsargus ir nesidavė provokuojamas, jis nuo slapuko kulkos žuvo.

Žuvusio Aido sužadėtinė Žibuoklė parodė, kaip galima pasiekti S. Staniškio bazę pietinėje Prienų šilo tank-

TRISDEŠIMT PIRMAS

Dirvos novelės Konkursas

DVI PREMIJOS

Pirmoji – 500 dolerių

Antroji – 300 dolerių

skiriamos iš

A.A. SIMO KAŠELIONIO

palikimo, kurį tvarko Korpl. Neo-Lithuania

Tema: Autoriams suteikiama neribojama teisė novelės temą, turinį ir bobūdį patiems pasirinkti.

Ilgis: Novelė turi būti ne trumpesnė kaip 15 psl. mašinėle rašytą, su dvigubu tarpu.

Laikas: Paskutinė rankraščiu įteikti data 1993 metų rugsėjo 10 d. (pašto antspaudas).

Adresas rankraščiams siųsti:

Dirva, Novelės konkursas,
P.O. Box 19191
Cleveland, Ohio 44119-0191

Konkurse kviečiami dalyvauti visi lietuviai rašytojai, gyveną Lietuvoje, JAV ar bet kuriam kitame krašte.

Paruošimas: Konkursui siunčiami rankraščiai būtinai privalo būti parašyti rašomąja mašinėle ir pasirašomi slapyvardžiu. Tas pats slapyvardis užrašomas ant pridėdama uždaro vokelio, kuriame įdėta autoriaus tikroji pavardė, adresas ir telefono numeris. Tikrai laimėjusio vokelis bus atidarytas.

Nepremijuoti rankraščiai gražinami tikrai autoriams prašant, jų nurodytu adresu.

Jury komisija iš trijų narių sprendžia kas premijuotina paprasta balsų dauguma.

mėje. Gi paskutinio etapo tarpininku tapo antrasis Lito adjutantas Šermukšnis... Toliau J. Venckevičiaus taip rašo: "Šį kartą nurodyta tiksliai – praėjus keletą miško kvartalų, už Didžiosios pušies, smėlėtame kalnelyje buvo aptikta Lito, Tėvuko slėptuvė, tapusi keturių didžiadvirčių žūties nebylia liūdininke."

J. Venckevičiaus straipsnis įdomus daugeliu partizaninio gyvenimo detalių. Yra svarbus, beveik puslapių traktatas apie prieškarinę Lietuvos Šaulių Sąjungą ir jos neišnaudota efektingumą partizaninėse kovose. Rašoma, kad 1937 m. net prancūzų generalinio štabo specialistai buvo atvykę i Lietuvą susipažinti su mūsų šaulių organizacija. Paminėtas 1920 m. karas su lenkais, kurio metu labai efektingai pasirodė mūsų šauliai. Čia teigta, kad gen. Želigovskis net Tautų Sąjungos Kontrolės komisijos reikalavęs, kad Lietuvos vyriausybė panaikintų Šaulių Sąjungą!

Grįžtant prie S. Staniškio epo, reikia pastebėti, kad J. Venckevičiaus straipsnyje yra ir apčiuopiamų neaiškumų bei apsilenkimų su chronologine įvykių eiga. Tai sunkina straipsnio skaitymą, tačiau, suprantant iš kokių detalių yra atkurtas bendras vaizdas, nemažina straipsnio vertės.

Savo straipsnį autorius baigia šiais žodžiais: "Tebūna lengva jam Lietuvos žeme! Tais pačiais žymiam partizanų vadui skirtais žodžiais, baigiame šį rašinį ir mes." (1993-III-15)

***

NAUJAS IDITAROD REKORDAS

Kovo 6 d. Alaskoje iš Anchorage pradėtos Iditarod šunų traukiamų rogučių lenktynės jau praeityje. Šių metų lenktynes laimėjo varovas Jeff King iš Denali, Alaskoje. Jis su 11-kos šunų traukiamom rogutėmis pasiekė Nome miestą per 10 dienų 15 valandų ir 38 minutes, sumušdamas pernykštį Martyno Buser rekordą – 10:19:17. Antros ir trečios vietos laimėtojai irgi sumušė pernykštį rekordą: DeeDee Jonrowe atvyko per 10:16:11 ir Rich Mackey per 10:18:08.

Š.m. Iditarod tako šunų traukiamų rogučių lenktynės buvo 21-sios. Jos yra skiriamos prisiminti 1925 m., kada iš Anchorage tuo pat keliu buvo pristatytas serumas prieš difteritą i Nome miestą. Varžybos tapo pavadintos pakelyje esančio Iditarod aukso kasyklų miestelio vardu.

Ger. J.

KŪRYBA IR MOKSLAS

LIETUVIŠKOS KULTŪROS ŠVYTURIUI NEW YORKE UŽGESUS

Jonas P. Lenkaitis

Šių metų vasario 13-tos dienos vakare, "The New York Times" dienraščio radijo stotys, veikiančios 96,3 FM ir 1550 AM bangomis, 21-mą ir paskutinį kartą transliavo lietuvišką ir tuo pačiu lietuvių kompozitorių muziką.

"Lietuviškojo Festivalio" kaip toji programa amerikiečių dažnai buvo vadinama, transliacijų priežastimi visą laiką buvo Vasario 16-tos, Lietuvos Nepriklausomybės Atstatymo sukakties metinių minėjimas, kuris nuo 1972 metų, be pertraukos, buvo siunčiamas radijo bangomis amerikiečiams, klasikinės muzikos klausytojams.

Transliacijos buvo įjungtos į "In the Listening Room" dvi valandas trunkančios kasdieninės programos rėmus, kurios įkūrėju yra abiejų stočių muzikinių programų direktorius Robert Sherman. Tos programos prieglobstyje cėl kartų buvo panaudotas įvairių lietuviškųjų sukakčių ar asmenų pagerbimui ar paminėjimui. Lietuviškos programos ilgis priklausė nuo programos svarbos ir laiko ribotumo. Išskyrus keletą atvejų programos vidurkis buvo viena valanda. Tačiau keletą kartų neužteko net dviejų valandų ir dalis buvo nukelta į sekančią dieną.

Be atsargiai parengtos metinės programos buvo transliuoti Juliaus Gaidelio ir Izidoriaus Vasilūno mirties pranešimai pailiustruojant jų kultūrinius įnašus muzikos kūriniais. Taip pat atskiriomis progomis buvo pristatyti klausytojams Juozo Gruodžio, Jurgio Karnašaus, Stasio Šimkaus, Antano Račiūno, Vlodo Jakubėno, Jeronimo Kačinsko ir kitų jaunesniųjų kompozitorių įnašai į lietuviškosios muzikos lobyną palydinti atitinkamais tektais ir jų kompozicijomis.

Toji programa buvo tarsi gili niša iškalta akmeninėje sienoje, iš kurios dvelkė ir spinduliavo į Amerikos klasikinės muzikos klausytojus lietuviškoji muzika. Pirmosios transliacijoms sekmingai praėjus buvo nusistatyta šią progą išnaudoti ir klausytojams pristatyti, sovietų okupacijos sąlygose užaugusius ir subrendusius, da-

bartinės kartos lietuvių kompozitorius, savo kūryboje išreiškusius ir puoselėjusius lietuviško kultūros sąvokas.

Antano Rekašiaus Septintosios Simfonijos parinkimas šiai liūdnei nuotaikai atžymėti buvo visai tinkamas. Jo kūrybos tematika yra tampriai surišta su Lietuvos praeitimi, senovės lietuvių tautiniais papročiais, religinėmis apeigomis bei lietuvių pagonių laidotuvių tradicijomis. Todėl aimanos ir raudos atsispindi ir jo orkestracijose.

Antanas Rekašius, gimęs 1928 metais, pradžioje buvo pasirengęs studijuoti teisę. Vėliau tos minties atsisakė ir pasuko savo ateitį muzikos studijų kryptimi. 1959 metais, baigęs Lietuvos Valstybinę Muzikos Konservatoriją kurį laiką mokytojavo Kaune, Juozo Gruodžio vardo muzikos mokykloje. Po kelių metų iš tų pareigų pasitraukė ir visą laiką paskyrė muzikos kūrybai.

Jis yra vienu iš produktyviųjų vėlesnės kartos lietuvių kompozitorių, parašęs virš šimto įvairiausių kompozicijų: baletų, simfonijų, oratorių, styginiams ir kitoms instrumentų grupėms kvartetų, kvintetų kūrinių fortepijonui, kamerinių veikalų, kompozicijų vaikams, chorams, solo dainų, koncertų atskiriems instrumentams ir visą eilę kitų. Tenka pastebėti, kad baletuose jis daug dėmesio kreipia į modernias išraiškos šokio formas jas stebėdamas iš žiūrovo taško.

Septintąją Simfonią tikrumoje reikėtų vadinti aštuntąja. Ji buvo parašyta 1988 metais dar sovietų okupacijos laikotarpyje. Lietuvos Nepriklausomybės Atkūrimo judėjimui prasiūdus aktyviai reikštis, jis pradėjo šį veikalą taisyti. Sibire mirusiųjų lietuvių tremtinių palaikų grąžinimas jam padarė didelį įspūdį. Tada jis šį veikalą pagrindinai peržiūrėjo, paryškino anksčiau greitomis praeitais vietais, kitas ištaisė perorkestravo ir simfonią pavadino IN MEMORIAL.

Simfonią susideda iš trijų dalių: TRANQUILIO, AGITATO ir LARGO. Visos yra keturių ketvirtųjų takte, todėl veikalas be per-

Grandinėlės 40 m. sukakties šokių koncertui pasibaigus: kun. G. Kijauskas, S.J., M. Lenkauskienė, Liudas ir Aleksandra Sagiai, Aldona Stempužienė, Nijolė Kersnauskaitė, Rita Klionienė ir Rimas Biliūnas.

žinojimas priemonių ieškant kitų formų, neatsisakant klasikinės muzikos kompozicijos taisyklių, reikalavimų ar išimčių. Viską suliejus į bendrą visumą ir kelis kartus jos atydžiai paklausius palieka klausytojui teigiamą, įdomų ir neužmirštamą įspūdį.

Užrašant programą perdavimui dar nebuvo žinoma, kad dvimėnesinis žurnalas FANFARE, vienintelis pasaulyje sekantis naujus muzikos veikalų užrašymus bet kokia forma ar priemone, radijo stočių ir bibliotekų vadinamas "biblija" š.m. vasario laidoje atspausdino šios naujai išleistos (C D) dvi recenzijas kurioms skirta daug vietos.

Autoriai Paul A. Snook ir Benjamin Pernick labai gerai įvertina A. Rekašiaus kompozicijas. Taip pat daug gražių žodžių skiria Lietuvos Valstybės Filharmonijos orkestrui ir jo dirigentui Juozui Domarkui, kas šių eilučių autoriui buvo labai malonu skaityti. Recenzantai mini: A. Bajorą, V. Barkauską, O. Balakauską, J. Juzeliūną, J. Juozapaitį, V. Klovą ir dar kitus, kurių kompozicijos buvo panaudotos transliacijose. (Nukelta į 6 psl.)

NENUTRŪKSTANTI IR NERŪDIJANTI GRANDINĖLĖ

Po gražiai nuskambėjusio preludo, kadaise muziko Jono Švedo Grandinėlei specialiai parašyto, Dievo Motinos parapijos auditorijos scenoje pasirodė 25 ansamblio šokėjai, švytėdami savo gražiais ir tvarkingais tautiniais drabužiais. Tai buvo ne eilinis, bet 40 metų veiklos koncertas, pasirodymas, o parapijos vadovybei padėka už grandinėlės globą. Juos pasitiko aplodismentų banga ir šiltas ryšys tarp programos atlikėjų ir žiūrovų išsilaikė per visą koncertą.

Kaip Grandinėlei įprasta, šokis sekė šoki, atnešdamas naujus tempus, naujus brėžinius ir naują nuotaiką. Jeigu brėžinių margumyne, kai kur ir pritrūkdavo preciziškos Grandinėlės steigėjo, buvusio meno vadovo Liudo Sagio rankos, tai šokėjų beveik profesionalus šokių nuotaikos supratimas ir išvaidinimas, darė programą patrauklią ir įdomią. Joje buvo daug jaunatviško ir spontaniško jumo.

Pirmoje programos dalyje, po šokėjų prisistatymo, sekė Kazio Poškaicio "Ger-

vėčių kadrilis", Liudo Sagio sudaryta etnografinių liaudies šokių pynė, Elenos Morkūnienės "Žilvičių kadrilis", Juozo Gudavičiaus lyriškas ir labai liaudiškas "Žiedelio" šokis. Čia šokėjai ne tik šoko, bet ir gražiai dainavo.

Dalis baigta su Tamaros Kalibataitės "Rolenderiu". Šis šokis pasižymėjo brėžinio kaleidoskopiškumu, nenutrūkstamu ridenimu.

Po pertraukos šokėjai išėjo su Juozo Lingio ir Liudo Sagio "Lenciūgėliu". Šoki galima vadinti Grandinėlės "parašu". Per 40 metų jis ilgiausiai įvairiose programose atliekamas. Danius Šilgalis pasirodė, kaip išskirtinai gabus "Lenciūgėlio" šokėjas.

Elenos Morkūnienės "Jurginų valsas" buvo komiškas, o tos pačios choreografės "Vyželės" šokyje pasirodyti galėjo visi jaunieji Grandinėlės šokėjai. Toliau sekė Juozo Lingio klasikinis "Tolkašokis". Jame savo technika dailiai išsiskyrė šokio solistė ir Grandinėlės mokytoja Audra Gedrytė. (Nukelta į 6 psl.)

Grandinėlės 40 m. koncerte tik maža dalis buvusių gausių svečių. Iš kairės: kun. G. Kijauskas, A. Stempužienė, R. ir I. Bubliai, gubernatoriaus G. Voinovičiaus atstovas R. Semens, L. Apanienė ir kiti. V. Bacevičiaus nuotr.

Grandinėlės šokių vadovės A. Giedrytė ir R. Motiejūnaitė – Booth lenkiasi gausiems svečiams už šiltai sutiktą jų paruoštą programą.

NENUTRŪKSTANTI IR NERŪDIJANTI GRANDINĖLĖ

(Atkelta iš 5 psl.)

Labai įdomus buvo Eleonos Morkūnienės kadrilinis "Apvalainas". Daug ritminio susiklausymo pareikalavo Vytauto Buterlevičiaus "Gailingis" – šokis su skambučiais. Programa baigėsi Liudo Sagio sukomponuotu "Suktinium" ir šokėjus iš scenos išvedė originali, Grandinėlei parašyta kompozitoriaus Algimanto Bražinsko muzika.

Joks spektaklis nebūtų sekmingas, jei jo nelydėtų gera muzika. Pagirtina dirigentė Rita Kliorienė, jau trylika metų talkinanti Grandinėlei ir Rimas Biliūnas, ne mažiau metų grojantis repeticiuose ir koncertuose. Jų instrumentų muzika gražiai skambėjo ir leido šokėjams gerai jausti tvirtą ritmą.

Sveikintina dabartinė

vadovė Renė Motiejūnaitė Booth, nebijojusi imtis meno vadovo Liudo Sagio jai perduotų pareigų – vesti Grandinėlę įprastu keliu. Ji, jos padėjėjos ir visi šokėjai įrodė, kad visi dirba rimtai ir sąžiningai. Visuose jų darbuose dar vis talkina Aleksandra Sagienė.

SVEIKINIMAI IR ATŽYMĖJIMAI

40-čio šventės proga buvo gauta daug sveikinimų. Jų dalis sumaniai buvo įterpti antroje programos dalyje. Buvusi šokėja ir dabartinių šokėjų motina Ingrida Bublienė juos vykusiai skaitė. Skaityti sveikinimai: Pasaulio lietuvių bendruomenės pirmininko Broniaus Nainio, Lietuvos Respublikos Kultūros ir Švietimo minis-

tro Dainiaus Trinkūno, Lietuvos liaudies kultūros centro direktoriaus Juozo Mikutavičiaus, "Lietuvos" ansamblio, kompozitoriaus Algimanto Bražinsko, Toronto Gintaro ansamblio ir jo vadovų Ritos ir Juozo Karasiejų, ilgametės Hamiltono Gyvataro vadovės Genovaitės Breichmanienės ir kitų.

Žodžiu linkėjimus tarė ir proklamacijas įteikė Ohio valstijos gubernatoriaus George Voinovich atstovas, Clevelando mero Michael White atstovas. Amerikos Lietuvių Bendruomenės Clevelando apylinkės pirmininkas Romas Apanavičius ne tik sveikino, bet ir įteikė Grandinėlei piniginę dovaną.

Po "dovanų" šokio buvo pristatyti šokėjai, išbuvę Grandinėlėje daugiau kaip 10 metų. Rekordinis skaičius teko 25 metus šokančiam Algiui Nagevičiui.

Scenon buvo išvesti Grandinėlės steigėjai, ir iki šiol jos globėjai, Liudas ir Aleksandra Sagiai. Visa salė publika juos pagerbė atsisojimu ir sugiedojo ilgiausių bei sveikiausių metų.

Dievo Motinos parapijos dovanotose programose buvo artspausdinti ansamblio vadovų, šokėjų ir šventės rengėjų – tėvų pavardės. Joje tilpo ir trumpa Grandinėlės veiklos istorija, iliustruota nuotraukomis.

LIETUVIŠKOS KULTŪROS ŠVYTURIUI NEW YORKE...

(Atkelta iš 5 psl.)

Buvo nusistatyta, kad kompoziciją pirmą kartą perduodant seks toks pareiškimas: "šioji kompozicija šiandien buvo pirmą kartą girdima per WQXR radijo stotį". Toks pareiškimas buvo daromas veikalo panaudojimo pirmenybei pabrėžti.

Perskaičius abiejų recenzentų rašinius, tuos reikalus žinančiam, susidaro įspūdis, kad visa eilė išsireiškimų, minčių ir sakinių tekstai traukos vienodai plaukia pirmyn nežiūrint, kai kuriose vietose, instrumentų prasisveržimų orkestre, kurie griežtai bet švelniai apvaldyti, nieko nesugadinę nuolankiai grįžta atgal į melodiją, nežiūrint, instrumentai girdisi padvigubinti ar patriubinti. Rekašius negalima priskirti prie minimalistinės, dažnai vadinamos "anarchistinės" muzikos kompozitorių, nes greitai ir pastebimai iškyla prityrusio kompozitoriaus savybės, recenzijose yra paimti iš transliacijų. Jei tai teisybė, tai didesnio atpildo lietuviai kompozitoriai negali tikėtis

nei susilaukti.

Muzika užrašyta Vilniuje. Plokštelę (C D) išleido ELLA Redords, 5 Alder Lane, Avon, Ct. 06001. Kaina su persiuntimu \$15.00.

Abiejų pusių grojimo laikas 46 minutės. Antroje pusėje yra to paties kompozitoriaus kūrinys KOLAŽAS. Jį sudaro įdomesnės vietos paimtos iš simfonijų ir styginių kvarteto. Skoninga ir patraukli viršelį puošia Erdvėje plaukiantys debesys fotografuoti Antano Sutkaus. ELLA reiškia Estijos, Latvijos ir Lietuvos Alliance.

***

P.S. Atsiuntusiems savo adresus, paskutiniųjų dviejų radijo programų juostelės bus pasiųstos nemokamai. J.P. Lenktaitis 2037 Rt. 9, Unit 2, Fishkill, NY., 12524

NEPAMIRŠKITE
ATNAUJINTI
DIRVOS
PRENUMERATĄ

40-JI EUROPOS LIETUVIŠKŲJŲ STUDIJŲ SAVAITĖ

įvyks

1993 m. rugpjūčio 1-8 d.d.

Vokietijoje, Augsburg, vyskupijos akademijoje
HAUS ST. ULRICH, Kappelberg 1

Numatytos paskaitos:

V. BARTUSEVIČIUS, M.A., Wittlich – Socializmo liekanos Lietuvos žmonių santykiuose
Dr. A. BUMBLIAUSKAS, Vilnius – Zenono Ivinskio vieta mūsų istoriografijoje
Dr. K.J. ČEGINSKAS, Uppsala – 40 savaičių ir kas po to?
V. DAUNYS, Vilnius – Jasmanto (Maceinos) lyrika
Dr. K. GIRNIUS, Munchenas – Politinė padėtis Lietuvoje
Kun. prof. J. JŪRAITIS, Termen / Kaunas – Iš kokių praeities sėmsime Lietuvoje teologinį žinojimą?
D. KUOLYS, Vilnius – Inteligenti posttotalistinėje Lietuvoje
V. NATKEVIČIUS, M.A., Viernheim – Putino lyrika
S. PEČIULIS, Vilnius – Ekonominės reformos raida Lietuvoje po Nepriklausomybės atkūrimo
T. SODEIKA, Kaunas – Šiuolaikinė religijos situacija Lietuvoje
Inž. A. STEPAITIS, Arlington Hts. – Žemės alyvos (naftos) svarba kasdieniniame gyvenime
V. VALIUŠAITIS, Kaunas – Putinas Jono Griniaus žvilgsniu

Koncertas LILIJĄ ŠUKYTĘ ir vargonininkas prof. V. Vasyliūnas. Savaitę moderuoja dr. K. J. Čeginskas, Uppsala, dr. S. Girnius, Munchenas, V. Natkevičius, M.A., Viernheim.

Rengėjai – A. Grinienė ir dipl. inž. R. Hermanas iš Muncheno.

Nakvynė su maistu kainuos 490, – DM. Kambariai tik vienviečiai.

Registracijos mokestis 100, – DM, jaunimui – 50, – DM.
Registruotis pas Aliną Griniene: A. Grinius, Diamai tstr.7, 8000 Munchen 50, Deutschland. Tel. 089-1504471.

Studijų savaitės konto: Litauische Studienwoche in Europa
Bayerische Vereinsbank München
BLZ 700 202 70
Konto – Nr. 43734164

Rengėjai

Konteineriai išsiunčiami kas savaitę

TRANSPAK praneša: NAUJI MAISTO SIUNTINIAI:

55 svarai įvairaus maisto \$ 98.

22 svarai įvairaus maisto \$ 65.

22 svarai mėsos gaminių \$ 95.

45 svarai įvairaus maisto be mėsos \$75.

Mažas, bet vertingas: kava, arbata, kakava, apelsinų koncentratas, aliejus, mėsos konservai, vitaminai – **tik \$35.**

Visi gaminiai sudaryti iš užsienietišų produktų, išskyrus rūkytas dešras ir sūrį.
Pinigai pervedami doleriais.

Siųskite per seniausią persiuntimo į Lietuvą įstaigą
Daugiausia siuntinių į Lietuvą siunčiama per **TRANSPAK**
Skubius siuntinius siunčiame **AIR CARGO**

RŪTA DEGUTIENĖ

216 943-4662

28262 Chardon Rd. Willoughby Hills, OH 44092

TRANSPAK Chicago tel. 312 436-7772

Grandinėlės 40 m. tautinių šokių koncerte, prisimenant steigėjus ir ilgamečius vadovus – Liudą ir Aleksandrą Sagius, jiems buvo įteikta prieš 40 m. abiejų fotografuota nuotrauka. V. Bacevičiaus nuotr.

SUNKŪS KARO METAI

Bronius Aušrotas

Jau kiek anksčiau esame gavę paminėti Broniaus Aušroto "Žvalgybos karininko atsiminimus". Tai dviejų dalių 270 psl. leidinys išleistas Lietuvoje. Pirmoje dalyje apžvelgia pirmuosius metus iškūriant Vokietijoje, o antroje dalyje rašo apie sunkius karo metus. Abi dalys susumavus galima teigti, kad tai vieno žmogaus, žvalgybos karininko istorija.

Apie knygos autorių rašytojas Paulius Jurkus, kuris tą knygą išleidžiant yra talkinęs – ypač kalbą taisęs, taip rašo:

Bronius Aušrotas, žurnalistas, visuomenininkas, karinės žvalgybos specialistas, gimė 1909 birželio 25 d. Majoriškų kaime, Vilkaviškio apskrityje. Pirmąjį pasaulinį karą su tėvais pergyveno Minske, Orsoje. Į Lietuvą grįžo 1917 m. Pradžioje sustojo Vilkaviškyje, o 1919 persikėlė į Kybartus. Ten jis 1928 m. baigė "Žiburio" komercinę gimnaziją – aukštesniąją mokyklą. Tada įstojo į I-moją Lietuvos prezidento Antano Smetonos vardo Karo mokyklą ir ją baigė 1930 – Vytauto Didžiojo metais. Po vieno politinio išsišokimo buvo atleistas iš kariuomenės nuo 1933 gegužės iki 1937 rugsėjo 1 d.

Į aktyvią karo tarnybą grįžęs 1937 metų rudenį, buvo paskirtas į kariuomenės štabo II-jį skyrių organizuoti žinių rinkimą apie Lenkijos kariuomenę Lenkijos krašte. Nuolatinė gyvenamoji vieta buvo Vievis. Kai karo metu Sovietų Sąjunga Lietuvai grąžino Vilnių ir dalį rytų žemių, jis buvo perkeltas į Vilnių, kad ten rinktų žinias apie sovietines karo pajėgas.

Sovietams okupavus Lietuvą, jis 1940 birželio 25 pasitraukė į Vokietiją, į Trečiąjį Reichą. Vokietijoje gavo darbą Karaliaučiaus Abwehr'o I Luft poskyryje, kuriam vadovavo simpatingas, europinio išsilavinimo majoras von Kahlen. Jis buvo jo viršininku iki 1941 birželio 22 d.

Antro pasaulinio karo pabaigoje nuo 1944 m. vasario mėn. vadovavo prie Kauno karo komendantūros suorganizuotam lietuvių karo korespondentų vienietui, kuris priklausė OKW propagandos skyriui Berlyne. Su šia korespondentų grupe paskutiniam "Kario" redaktoriui kapitonui Simui Ur-

bonui padėjo redaguoti "Kario" žurnalą. Jį redagavo iki paskutinės karo dienos. Weimare.

Būdamas atsargoje ir gyvendamas Klaipėdoje, bendradarbiavo "Vakarų" dienraštyje, rašinėjo Lietuvos Aero Klubo leidžiamame mėnesiniame žurnale "Lietuvos sparnai", pats priklausė Aero Klubui.

Karui pasibaigus, gyveno DP stovykloje Wuerzburgėje, kur redagavo kasdieninių žinių biuletinį. Nuo 1946 Detmole buvo savaitraščio "Lietuvių žodžio" vienu redaktorių. Kiti du redaktoriai buvo Jonas Kardelis ir Pranas Naujokaitis.

Į Ameriką atvyko 1949 m. Bendradarbiavo J. Kardelio Montrealyje leidžiamam savaitraštyje "Nepriklausoma Lietuva", retkarčiais rašė į "Sandarą", į "Dirvą". New Yorke su kapitonu Simu Urbonu 1951 atgaivino "Kario" žurnalo leidimą.

1951 m. pradėjo dirbti JAV Gynybos departamente Washingtonė. Ten iš anglų kalbos išvertė Eric Williams dokumentinę knygą apie britų karo belaisvius – "The Wooden Horse" – (Medinis arklys).

Bendradarbiavo "Dirvoje" ir "Drauge", rašė reportažus iš Pietų Amerikos kraštų. Į pensiją pasitraukė 1973 m.

Jo knygą "Sunkių sprendimų metai" 1985 išleido Lietuviškos knygos klubas Chicagoje. Knyga išleista ir Lietuvoje dideliu 50,000 tiražu.

Pasitraukęs į pensiją, gyvena Floridoje, kur dalyvauja lietuviškame gyvenime, stebi spaudą ir retkarčiais parašo straipsnių aktualiais gyvenimo klausimais.

PIRMOJI KARO DIENA

Pagaliau!.. Mums, politiniams pabėgėliams, prisiglaudusiems 3-jame Reiche, birželio 22-ji buvo didžiulio džiaugsmo diena. Daugelis galvojome, kad vokiečių karinės jėgos, sutriuškinusios bolševikinę pabaisą, grąžins lietuvių tautai laisvę.

Tačiau man asmeniškai šia išsilaisvinimo politika nebuvo laiko rūpintis. Įsakymas buvo aiškus, kaip graži diena: "laiku atvykti į Rastenburgą ir prisijungti prie kpt. Huberio, vykstančio į Rusijos gilumą".

Pirmoji karo diena kai

kuriuos Tilžės gyventojus nukėlė į žiaurią realybę: dar tebekalbant propagandos ministrui Josef Goebelsui apie Reicho armijų pradėtą žygį prieš komunistinę Sovietų Sąjungą, anksti rytą, tarp 5.30 ir 6 val., ant Tilžės miesto jau buvo iš lėktuvų numestos kelios (apie 50 kg svorio) bombos.

Atrodo, kad sovietų karo aviacijos lakūnai tiksliai žinojo, kuriuos Tilžės taikinius bombarduoti: geležinkelio stotį ir geležinkelio bei karalienės Luizės tiltus per Nemuną, kurie jungė Vokietiją ir Rytprūsius su Klaipėdos kraštu ir visa Lietuva.

Galima spėlioti, jog į Tilžės geležinkelio mazgą taikytos bombos ne visai tiksliai nukrito į taikinį. Jos buvo numestos į Tilžėje esančio artilerijos pulko kareivinių kiemą, kur buvo kliudyti keli arkliams laikyti tvartai. Nebuvo pataikyta į karininkų gyvenamus butus, kurių langai ir pagrindinės durys atsidarydavo į Hermann Goering gatvę. Tai aš pats mačiau, eidamas į geležinkelio stotį, iš kurios turėjau išvykti į Karaliaučių 8 val. 30 min. ryto išeinančiu traukiniu.

Geležinkelio stotyje buvo didelis sąmyšis: nervingi žmonės grūdosi prie bilietų kasų. Tai neatrodė tie patys "biurgeriai", kurie paprastai ramiai ir nesijaudindami keliaudavo į jiems reikalingas vietas. Tuo traukiniu važiuodamas, girdėjau keleivius kalbančius apie sovietų karo lėktuvus, kurie bombardavę karalienės Luizės tiltą, bet į taikinį nepataikę. Šio tilto sužalojimas būtų nutraukęs susisiekimą tarp Vokietijos ir Klaipėdos krašto. Pasak kalbėjusių keleivių, išmestos bombos nepadariusios nuostolių. Jos tik išrausė duobes apylinkės ūkininkų laukuose.

Tačiau kalbėjusieji nepagailėjo kritiškų žodžių feldmaršalui H. Goeringui, kurio lėktuvai šį rytą nepasirodė Tilžės orinėje erdvėje. Vienas iš keleivių teigė,

Clevelandiečiai Benius ir Akvilė Karkliai pasirašo auką APPLE rengiamiems kursams Lietuvoje. Auką priima kursų mokytoja R. Balytė. V. Bacevičiaus nuotr.

kad sovietiniai lėktuvai atskridę iš Estijai priklausiusios, dabar sovietų okupuotos, Oezel salos. Kaip lėktuvai, skrisdami virš Baltijos, galėjo likti nepastebėti ligi pasiekė bombardavimo tikslą? Ar Vokietijos karo laivyno vienetai Baltijos jūroje neseka orinės erdvės viršum jos?

Man šių kritiškų balsų besiklausant, galvoje skraidę mintys, lyg paklydę į pietus skrendantys paukščiai... Vienos jų pasiekė Viešvilės lentpjūvę, kur žmona su sūnumi ieško saugaus kampo, kur galėtų praleisti pirmąsias karo dienas. Kaip jiems ten sekasi šį 1941 m. birželio 22 d. anks-tybą rytą?..

Kitos mintys nuskubėjo pas kpt. Huberį, kurį mačiau tik vieną kartą, kai mjr. von Kahlen buvo jį atsivežęs į Tilžę. Tada jis supažindino mane su būsimuoju viršininku, su kuriuo man teks keliauti į Rytus... Įvairių minčių lydimas, stebėjau pasikeitimus važiuojant per Rytprūsius, kur jokios panikos dar nesijautė. Traukinys iš Wehlau į Rastenburgą atvyko laiku, pagal, tvarką. Nuvykau į Der Deutsche Hof viešbutį, ku-

ris buvo apie 200 metrų nuo stoties. Užėjau pas budintį viešbučio tautoją ir sužinojau, kuriam kambaryje kpt. Huber yra apsistojęs. Radau jį kambaryje, prisistačiau ir pasiteiravau, kur yra mano mažas lagaminėlis su man priklausančiais daiktais. Jis nustebo ir atsakė, jog jam tokio lagamino štabe niekas neįdėvė. Aišku, buvau apsvylęs ir nepatenkintas. Laimei, kišenėje dar turėjau dvi nosines ir portfelyje prie skustuvo buvo įdėtas muilas ir mažas rankšluostėlis. Jis man patarė kaip nors susitvarkyti ir be tų, man būtiniausių reikmenų.

Kpt. Huber išėjo į "prie-kyje kovojančių štabą" sužinoti, kada ir į kurią vietą mes vyksime. Grįžęs iš būstinės, prie kurios mūsų žvalgybos vienetas buvo priskirtas, pranešė, kad rytoj, birželio 23 d., 6 val. ryto išvyksime į Suvalkų trikampį. Kapitonas štabe gavo žemėlapi ir sužinojo, kur mes turėsime prisistatyti.

(Bus daugiau)

Skaitykite ir platinkite
DIRVA

Lietuvos savivaldybių pareigūnai, atvykę stažuotis į Ameriką. Iš kairės: A. Bendorius, V. Junevičius, G. Urbaitis. A. Pakštienės nuotr.

Dalis JAV LB Apygardų pirmininkų suvažiavimo dalyvių: Kęstutis Miklus, Vytautas Maciūnas, Pranas Joga ir Juozas Karmuza.

IŠ JAV LB. APYGARDOS PIRMININKŲ SUVAŽIAVIMO

Pranas Joga

1993 kovo 26-27 dienomis Chicagoje įvyko JAV LB Apygardų pirmininkų suvažiavimas. Dalyvavo sekantys pirmininkai: Česlovas Mickūnas – Bostono, Juozas Karmuza – Connecticut, Janina Gerdvilienė – Floridos, Liuda Rugienienė – Michigan, Kęstutis Miklas – New York, Pranas Joga – Ohio, Linas Kučas – Pietryčių, Violeta Gedgaudienė – Vakarų ir Kazys Laukaitis – Vidurio Vakarų. Suvažiavime nedalyvavo Rasa Ardytė – Juškienė – New Jersey. Suvažiavimą organizavo JAV LB Krašto valdybos vicepirmininkas organizaciniams reikalams Gintaras Čepas. Suvažiavimo tikslas – susipažinti su Krašto valdybos planais ir pristatyti esamą Lietuvių Bendruomenės padėtį kaip ji atrodo apygardų pirmininkams.

Iš JAV LB apygardų pranešimų paaiškėjo, kad visuomeninė ir kultūrinė veikla silpnėja. Priežastis – vadovaujantys asmenys ir dauguma LB narių amžius. Yra keletas išimčių kur ateina jaunesni žmonės vadovauti. Jiems trūksta lietuviško organizacinio pasiruošimo. Dalis norinčių dalyvauti LB veikloje negali, nes lietuvių kalbos žinojimas yra labai ribotas. JAV LB apylinkių susirinkimai vedami tik lietuvių kalba. Vasario 16-sios parengimai daug kur pravedami lietuviškai ir angliškai.

Aukos JAV LB Krašto valdybos veiklai yra labai sumažėjusios. Žmonės gauna per mažai informacijos apie krašto valdybos darbus, ypač Washingtone esančią įstaigą. Neigiamai veikia kai kurių Krašto val-

dybos narių susikonsolidavimas rūpintis tik Lietuvos problemomis, pamirštant veiklą Amerikos lietuvių tarpe.

Vienintelė JAV LB švietimo taryba rūpinasi liutuanistinių švietimu Amerikos lietuvių tarpe. Socialinių reikalų taryba skiria apie 50% viso darbo iš Lietuvos atvykstančių reikalams.

Kultūrinių reikalų tarybai vadovauja Krašto valdybos pirmininkas Vytautas Maciūnas. Numatyta spalio mėnesį praveisti kultūrinių premijų įteikimą. Planuojama rinkti įvairių kultūrinę vaizdinę medžiagą, kurios

yra nemažai kiekvienoje lietuvių kolonijoje. Kalbama apie galimybę atvežti iš Lietuvos vaikų chorą "Ažuoliukai".

Buvo paliesti 1994 metais Lietuvoje ruošiamos Tautinių Šokių šventės, taip vadinamos "Birštono" konferencijos ir televizijos Lietuvoje reikalai. Kalbėta apie galimas politinę ir ekonominę konferencijas. Visais klausimais pasikeista nuomonės.

Šis apygardų pirmininkų suvažiavimas jau buvo antras šios Krašto valdybos veikloje. Suvažiavimai pareikalauja laiko ir išlaidų. Tai būtų pateisinama, jei Krašto valdyba ir apygardos bei apylinkės kreiptų daugiau dėmesio į tai kas buvo svarstytas suvažiavimuose.

SĖKMINGA "PENSININKO" VAKARIENĖ

"Pensininkas" yra JAV LB-nės Socialinių reikalų tarybos leidžiamas žurnalas, kuris yra daugiau pritaikytas vyresnio amžiaus žmonėms. Žurnalą redaguoja Karolis Milkovaitis, kuris gyvena Yorba Linda, Kalifornijoje, o administruoja Elena Sirutienė, gyvenanti Chicagoje. Spausdinamas yra Morkūno spaustuviėje Chicagoje. Dabartiniu metu visai spaudai skundžiantis skaitytojų mažėjimu, "Pensininkas" yra vienintelis, kurio prenumeratorių skaičius didėja. Bet tai dar ne reiškia, kad jis bei aukų išsilaikytų. Tad tam tikslui kasmet ir yra rengiamos vakarienos. Vakarienė įvyko balandžio 17 d., šeštadienio, vakare Seklyčioje, kuri yra populiari vyresnio amžiaus žmonių susitikimo vieta.

Nedidelė Seklyčios, kaip spaudoje skaičiau "veidrodžių salė, sausakimšai prisipildė. Į ją susirinko ne tik pastovūs jos lankytojai, bet

ko ne tiek skelbimų pasiskaitę ar pasiklausę, bet B. Jasaitienės telefoninių skambinimų dėka. Solistas Algirdas Brazis, kuris atliko meninę programą, taip pasakė: "Galvojau, kad aš tiems senukams padainuosiu porą liaudies dainelių ir bus gerai. Bet kuomet pamaciau susirinkusią publiką, tai vos neišvirtau – juk buvo susirinkę lietuviškos veiklos viršūnės". Jeigu taip ir toliau vyks, tai galima prileisti, kad Seklyčia taps socialinių susitikimų vieta. Žmonės su pasididžiavimu sakys – "buvau Seklyčioje".

Visiems susėdus, susirinkusius pasveikino Birutė Jasaitienė, LB Socialinės tarybos pirm., po trumpo pasveikinimo žodžio pakvietė Eleną Sirutienę, "Pensininko" administratorę, vadovauti vakarienos eigai. Ji taip pat maloniai pasveikino susirinkusius ir invokaciją sukalbėti pakvietė Agnė Kizienę. Kuri šklendžiai ir trumpai tą pareigą atliko. Buvo patiekta skani vakarienė, pakelti tostai, o po vakarienos buvo ir pora sveikintimų. Birutė Jasaitienė padėkojo "Pensininko" ir Socialinės tarybos darbuotojams. Br. Nainys, PLB pirm., sveikino kaip "Pasaulio Lietuvio" redaktorius. Įvertindamas socialinės tarybos veiklą, pažadėjo puslapį paskirti socialiniams reikalams. B. Jasaitienė jam už tai padėkojo ir pasakė: "O kas tą puslapį užpildys?" Rašant socialiniais klausimais, reikia turėti ir

žinių pluoštą. Reikia sektis klausimais rašančią anglišką spaudą, tad jau išeina iš normalių žurnalistikos lankų.

Po vaišių ir neužtęstos oficialiosios dalies, buvo trumpa meninė programa, kuria atliko sol. Algirdas Brazis. Jis trumpai papasakojo apie save. Gimęs Chicagoje susipratusių lietuvių šeimoje. Jau vaikystėje mėgo dainuoti, tad tėvas jam sakydavo: – "Tavo tėvynė yra Lietuva – jeigu dainuoji, tai dainuok lietuviškai". Tokiu būdu A. Brazis liko visą savo gyvenimą lietuviškoje vietoje ir aplinkoje. Padainavo keletą lietuviškų dainų, iš jų viena: "Metų dvidešimt turis, jaunasis ir gražus Stasys..." atliko su stipriu komišku atspalviu. Kadangi vakarienoje dalyvavo sol. Stasys Baras, tad visi suprato jog ta daina jam skiriama. Ir prisėdęs prie St. Baro, liūdnu balsu užbaigė – "Nebe-gieda vyturys..." Kadangi jis vykusiai ir komiškai atliko, tad buvo dalyvių šiltai priimtas. Paskui buvo praveisti laimėjimai, o po jų svečiai pradėjo skirstytis. Atrodė, visi buvo geroje nuotaikoje. J. Žygas

SAULĖLEIDŽIO SONETAI

A. A. Stasio Santvaro poetinė poezijos knyga, išleista Vilties Draugijos, įrišta į kietus viršelius ir sukruta Dirvos redakcijoje.

Knyga parduodama po 10.00dol. ir gaunama šiuo adresu: DIRVA
19807 CHEROKEE AVE.
CLEVELAND, OH. 44119

PATRIA

2638 W. 71 St., Chicago, IL 60629,
tel. (312) -778-2100

Didelis pasirinkimas dovaninių bei buitinių prekių, pageidaujama ir Lietuvoje. Dėl specialiai sumažintų kainų klausykitės Šluto radijo valandos sėkmadieniais nuo 7 iki 8 val. ryto, 1450 AM banga

Dalis JAV LB Apygardų pirmininkų suvažiavimo dalyvių: Linas Kučas, Janina Gerdvilienė ir Violeta Gedgaudienė.

Nereikia persėdimų.

Kainos žemos.

PRANEŠIMAS: RYGA!

Nuo:

\$380*

*kelionė į vieną pusę
perkant ten ir atgal

Pradedant š.m. birželio 2 d., kelionės į Rygą ir Baltijos kraštus bus patogesnės ir pigesnės. American Trans Air - vienintelė tiesioginė oro linija iš JAV-bių į Baltijos kraštus.

American Trans Air patogiausias kelias į Rygą ir Baltijos valstybes.

Jau dabar planuokite savo atostogas ir biznio keliones. Latvija --- vartai į Baltijos kraštus! Taip pat galite padaryti rezervacijas savo draugams ir giminėms, kurie nori jus aplankyti.

Patyrimas

American Trans Air turi didelę patirtį, nes per 20 metų aptarnavo milijonus keleivių, skrendančių į visus pasaulio kraštus. Mes puikiai suprantame, ko tikisi keleivis iš tarptautinės oro linijos.

Niekas negali duoti geresnio pasiūlymo. Žema kaina. Lengva išsiaiškinti; lengva nusipirkti

Latvijos Dainų Šventė

Nepamirškite į vasaros planus įtraukti Rygos, kur įvyks Latvijos Dainų Šventė!

IŠVYKSTAME KIEKVIENĄ TREČIADIENĮ IR ŠEŠTADIENĮ IŠ NEW YORK.

AMERICAN TRANS AIR

Bilietus būtina įsigyti iki š.m. gegužės 15 d.
Skambinkite ŠIANDIEN ir užsitikrinkite kelionės datas.

1-800-382-5892

Arba kreipkitės į savo kelionių agentą.

Kelionė vieną pusę perkant ten ir atgal. Bilietai galioja nuo birželio 1 d. ir juos reikia įsigyti mažiausiai 21 dieną prieš išskrendant. Lėktuvai kursuoja tik savaitės dienomis, ne savaitgaliais. \$16 išvykimo mokestis, muito ir imigracijos mokesčiai į kainą neįskaityti. Taip pat, bilietą perkant, reikia sumokėti \$10 apsaugai, \$3 patarnavimams, \$1.45 agrikultūrai.

Specialiai iš Washingtono

VYT. LANDSBERGIS IR
ST. LOZORAITIS

Antanas Dundzila

(Atkelta iš 1 psl.)

padėtis Lietuvoje kelia naujus rūpesčius bei atgaivina senuosius. Du iš tų rūpesčių dunkso Lietuvos padangėje. Rytų kaimynas kelia naujas sąlygas, stato kliūtis rusų armijos dalinių išvedimui iš Lietuvos. Eina kalbos apie sąlyginį dalinių atitraukimą. Padėtis yra pavojinga ir neaiški. Antras rūpestis yra vidinis. Tai LDDP valdymo mentalitetas su anksčiau Lietuvą valdžiusio komunistinio režimo šaknimis.

Pasigėręs teigiamai vykdoma USBF veikla, Vytautas Landsbergis pabrėžė, kad Lietuvai ypač dabar yra svarbu ugdyti visuomeninės tarnybos dvasią ir dėti pastangas, kad neatgimtų valdžios rankose esantis, viską galintis visuomenės pažėjimas. Prelegento žodžiai buvo sutikti ir palydėti ant kojų sukilusių plojimu.

Pokalbiuose prieš vakarienę Stasys Lozoraitis patvirtino žinią, kad jo pareigos Washingtono baigiasi. Tą dieną, balandžio 28, Seimo posėdyje, Vilniuje buvo užklauskas apie jo, kaip Lietuvos Ambasadorius ateitį Washingtono. Užsienio reikalų ministras Gylis

viešai pareiškė, kad St. Lozoraitis iš dabartinių pareigų yra atšaukiamas. Dienos bėgyje iš Vilniaus buvo gauta tą faktą patvirtinanti žinia ir jam buvo pasiūlyta ambasadoriaus vieta Italijoje. Ryšium su šitaip vykdomu atleidimu iš pareigų, Stasys Lozoraitis yra iš Vilniaus paprašęs konstituciniai sistomo, su parašais rašto. Dėl siūlomo ambasadoriaus posto Italijoje jis nėra apsišprendęs.

Ambasadoriaus Lozoraitio atleidimas nėra žaibas iš mėlyno dangaus. Esame pastebėję ir daugiau įvairių mostų, iš kurių dvelkė grubokas arba nesuprantamas, gal net nepateisinamas reikalų tvarkymas iš Vilniaus. Net ir paskutinėmis dienomis, pvz., žydams atidarant visur išreklamuotą Holokausto muziejų, buvo galimybė Lietuvos Prezidentui arba Užsienio reikalų ministrui dalyvauti iškilmėse, sakyme, stovėti šalia čekų Havelio. Nežiūrint Ambasadoriaus Lozoraitio kvietimų bei raginimų, ši proga buvo neišnaudota.

Reikia manyti, kad dabartiniam valdžios ponams yra neparanku atvykti į Lietuvos Ambasadą Washing-

tone, kai joje reziduoja labiausiai prityręs Lietuvos diplomatas ir prezidentus kandidatavęs asmuo. Taigi daug nusipelnusiam S. Lozoraitiui Amerikos lietuviai greitu laiku sakys sudiev.

Nežiūrint, kad Vyt. Landsbergis buvo apsistojęs Ambasadoje, USBF vakarienės metu Lietuvos Ambasadorius nesėdėjo prie to paties stalo, prie kurio buvo pasodintas pokylio garbės svečias. Kai pobuvio metu buvo supažindinami žymesni svečiai ir kviečiami atsitoti, tai S. Lozoraitiui šito eilinio dėmesio irgi nebuvo. Ar tai buvo daroma sąmoningai?

Sekančios dienos pava-

Dalis "Lietuvos Vaikų Vilties" Organizacijos Chicagoje globojamų vaikų ir jų riamų per Velykas Zalatorių sodyboje Berwyne, prie Chicagos. Dešinėje – lietuvių veiklos rėmėjas J. Keraminas iš Rockfordo

kare Vyt. Landsbergis atvyko į aerouostą Stasio Lozoraitio ir dviejų Ambasados talkininkų lydimas. Atsisveikinę su svečiu patyrėme, kad jau žinoma, kas bus skiriamas naujuoju Ambasadorium į Washingtoną:

šioms svarbioms pareigoms kvietimą yra priėmęs Lietuvos Garbės Konsulas Los Angeles, Vytautas Čekanauskas. Pradžioje Vytautas Čekanauskas Ambasadą perims charge d'affaires vardu. (1993-IV-30)

METINIS BALFO SUSIRINKIMAS

Balandžio 21 dienos vakare Clevelando Lietuvių namuose įvyko metinis BALFO Clevelando skyriaus narių susirinkimas. Skyriaus pirmininkas Vincas Apanius atidarė susirinkimą ir pakvietė į prezidiumą Aureliją Balašaitienę pirmininkauti ir Stefaniją Stasiene sekretoriauti.

Rimties minute buvo pagerbti mirusieji skyriaus nariai. Stefanija Stasiene perskaitė pereinamųjų metų metinio susirinkimo protokolą. Pirmininkas Vincas Apanius padarė išsamų pereinamųjų metų veiklos pranešimą. Įspūdingi buvo darbo rezultatai pasiuntus į Lietuvą virš 50 siuntinių. Kaune atidarius valgyklą našlaičiams ir benamiams vaikams, ir įteikus 4,000 dol. piniginių aukų Lietuvos našlaičiams, kurią į Lietuvą nuvežė valdybos narė ir skyriaus įgaliotinė Dana Čipkienė ir perdavė Baliai Gajauskui. Iždininko Balio Steponio pranešimas buvo tuo ypatingai įdomus, kad jis davė net ir statistikos duomenis, lygindamas narių skaičių ir aukų dydį su praėjusiais metais. Pažymėtina, kad skyrius sumažėjo keliais nariais, bet aukos vidurkis padidėjo.

Revizijos komisijos pirmininkas Mečys Aukštuolis savo pranešime patvirtino, kad išdas yra vedamas tvarkingai, visi įrodomieji dokumentai ir pakvitavimai atitinka apyskaitai.

Be didelių ginčų ir prašymų senoji valdyba ir kontrolės komisija sutiko pasilikti sekančių darbo metų

kadencijai. Valdybą sudaro Vincas Apanius, Genovaitė Aukštuolienė, Dana Čipkienė, Balys Steponis, Irena Johansonienė, Henrikas Johansonas ir Kazė Vaičieliūnienė. Šalia jų, į valdybą buvo kooptuota Aurelija Balašaitienė spaudos reikalam. Revizijos komisiją sudaro Mečys Aukštuolis, Salomėja Knistautienė ir Edvardas Stepas. Susirinkimui baigiantis, pirmininkas Vincas Apanius pareiškė padėką Danai Čipkieni, Kazėi Vaičieliūnienei ir kitiems asmenims už specialiai atliktus darbus.

Oficialiai daliai pasibaigus, buvo jaukiai pasivaišinta. Aurelija Balašaitienė

***

• LIETUVOS GENERALINIS KONSULAS HARIS LAPAS RAŠO, kad Lietuvos ūkininkams per konsulatą jau užsakyta 62 traktoriai. Vajus tebetęsimas. Traktoriai su priedais kaštuoja: Traktorius – USD 1,450., kabina – USD 200., vežimas (priekaba) – USD 280., dvivagis plūgas – USD 80., kultivatorius (akėčios) – USD 95., šienapjovė – USD 220. Pristatymas ūkininkui – nuo USD 50 iki USD 100. už traktorių ir tiek pat už padargus, priklausomai nuo atstumo.

Traktoriaus pirkimo reikalu kreiptis: Consulate General of Lithuania 235 Yorkland Blvd., Suite 502 Willowdale, Ontario M2J 4Y8 Tel: (416) 494-8313 FAX: (416) 494-4382

***

LIETUVA 1993

Grupinės kelionės:

Birželio 14 – 29
Birželio 15 – 30
Birželio 22 – liepos 7
Birželio 28 – liepos 13
Birželio 29 – liepos 14
Liepos 5 – 20
Liepos 6 – 21
Liepos 12 – 27
Liepos 13 – 28

Liepos 19 – rugpjūčio 3
Liepos 26 – rugpjūčio 10
Rugpjūčio 2 – 17
Rugpjūčio 3 – 18
Rugpjūčio 9 – 24
Rugpjūčio 23 – rugsėjo 7
Rugpjūčio 30 – rugsėjo 14
Rugpjūčio 31 – rugsėjo 13
Rugsėjo 20 – spalio 6

- Galima keliauti su grupe arba pavieniui. Skrendant pavieniui galima keliauti bet kuriom dienom.
- Galima imti kelionę su pilnu aptarnavimu arba tik lėktuvo bilietą. Galima imti lėktuvo bilietą ir kelionę su daliniu aptarnavimu. Pav. viešbučiai tik tam tikruose miestuose, arba kelionė be pietų ir pan.
- Viešbučiai šiuose Lietuvos miestuose: Vilnius, Kaunas, Panevėžys, Klaipėda, Palanga, Alytus, Marijampolė, Ukmergė, Anykščiai, Kėdainiai, Raseiniai, Jurbarkas, Druskininkai, Rokiškis.
- "Vyties" atstovai Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Panevėžyje.

Dėl daugiau informacijų ir registracijos kreiptis į agentūrą

VYTIS TRAVEL

2129 Knapp St.
Brooklyn NY 11229

Tel. 718-769-3300; 1-800-952-0119
FAX 718-769-3302
Telex 216 282

CLEVELANDE ir apylinkėse

A. A. ALDONA KAVALIŪNIENĖ IŠLYDĖJUS

Balandžio mėn 1 dieną i Visų Sielų kapines išlydėjo me Aldoną Mikolainytę-Kavaliūniene. A.a. Aldona gimė Marijampolėje 1927 metų kovo 23 dieną. 1944 metų vasarą, artėjant antrajai raudonojo teroro bangai, ji su savo motina pabėgo i Vokietiją. O karui pasibaigus, apsigyveno Ingolstadto tremtinių stovykloje, kurioje Aldona baigė gimnaziją ir aktyviai įsitraukė i skautišką veiklą. Baigus gimnaziją ji įstojo i gailėstingųjų seserų kursų ir, prasidėjus emigracijai, išemigravo i Canadą. Ji ten aktyviai dirbo su skautais ir dalyvavo lietuviškos visuomenės vieklėje.

1951 metų rudenį i Torontą su gastrolėmis atvykus Čiurlionio ansambliui, ji susipažino su tenoru Antanu Kavaliūnu, už jo išteko ir persikėlė i Clevelandą. Ir čia ji įsitraukė i skautišką veiklą, įgijo skautininkės laipsnį, įstojo i Čiurlionio ansamblį ir gavo tarybą Clevelando Polikli-

nikose. Vieną 1961 metų vasaros vakarą labai nuvargusi grįžo iš darbo, pastačiusi and dujinės viryklės pašildyti indelį su pienu, prigulė ant sofos ir iš nuovargio užmigo. Ją pažadino veriantis skausmas ir dūmų debesys. Užgesinus gaisrą ir su greitąja pagalba ją nugabenus i ligoninę, buvo maža vilties, kad išliks gyva, nes virš 65 procentų jos kūno buvo sužalota nuo staiga užsidegusio ir ant jos kūno sukritusio drabužio. Tą tragišką įvykį plačiai aprašė didžioji Clevelando spauda ir sekė jos gydymo eiga, net stebuklingą pagijimą. Po daugelio skausmingų operacijų ir dešimties mėnesių ligoninėje ji pasveiko, nors nebeatgavo savo jaunatviškos energijos.

Išgyvenusi dar 32 metus, ji mirė š.m. kovo 30 dieną. Ilgai užsitęsęs gydymas buvo išsėmęs sveikatos apdraudą, bet Clevelando lietuviai, giliai sukrėsti tos nelaimės, steigė paramos fondus ir įvairius renginius jai

ir jos šeimai padėti. Pagalba teikiant ypatingai pasidarbavo Clevelando skautija ir Šv. Jurgio parapija.

Laidotuvėse buvo iš New Yorko atvykusi dukra, chemijos daktarė Dalia Bitėnienė su vyru bei Clevelande gyvenantis sūnus Vytautas. Gedulingas šv. Mišias atnašavo ir velionės karstą i kapines išlydėjo DMNP klebonas kun. Gediminas Kijauskas.

Aurelija Balašaitienė

***

ETNINIS TINKLINIO TURNYRAS

Š.m. gegužės 8 d. Clevelando LSK Žaibas rengia etninį vyrų tinklinio turnyrą, i kurį yra pakviestos Clevelando ir apylinkių etninės komandos, kaip ukrainiečiai latviai, čekai, lenkai, slovėnai, vokiečiai ir kiti. Turnyras vyks Dievo Motinos parapijos salėje, nuo 9:00 val. ryto ir tęsis iki vėlaus vakaro. Clevelando Žaibą atstovaus 2 komandos. amb

***

Išnuomojamas gražus butas, su naujais baldais, sąžiningam vyriui, kuris negeria, sugeba tvarkytis apie namą ir prižiūrėti daržą. Skambinkit 381-0929

PARENGIMAI

1993 M.

• GEGUŽĖS 8 d. Etninis tinklinio turnyras Dievo Motinos Par. salėje pradžią 9 v.r.-... Rengia LSK Žaibas.

• GEGUŽĖS 28-31 d. Karnivalas Lietuvių namuose.

• BIRŽELIO 27 d. 12 val. Pensininkų gegužinė Lietuvių namų viršutinėje salėje.

• LIEPOS 11 d. - sekmadienį 12:00 p.p. Žalgirio šaulių kuopa rengia gegužinę prie ežero Beachland Parke - 17815 Canterbury Rd.

• LIEPOS 18 d. Šv. Jurgio parapijos GEGUŽINĖ - Šv. Jurgio sodyboje 11:30

• LIEPOS 24 d. Kultūrinio darželio tradicinė vakaronė Gwinn Estate
• RUGPJŪČIO 1 d. sekmadienį 12:00 p.p. LKVS-gos "RAMOVĖ" rengia gegužinę prie ežero Beachland Parke - 17815 Canterbury gatvėje.
• RUGSĖJO 11 d. Lietuvių Namų 20 - metų sukakties balius ir varžytinės. 7 v.v.
• RUGSĖJO 25 d. Pabaltiečių Vakaras. Ruošia lietuviai latviai ir estai.
• SPALIO 2 d. 7 v.v. Koncertas The Singing Angels Dievo Motinos auditorijoje.
• SPALIO 9-10 ir 23 dienomis JAV LB Clevelando apylinkės ren-

giamų LIETUVIŲ DIENŲ programa Dievo Motinos parapijos patalpose.

• LAPKRIČIO 14 d. Šv. Jurgio parapijos rudens Festivalis 11:30 - 3:30 v.v.

• LAPKRIČIO 20 d. LKVS-gos "RAMOVĖ" Clevelando skyrius rengia Lietuvos Kariuomenės Šventės minėjimą Lietuvių Namuose - Clevelande.

• GRUODŽIO 24 d. Bendros Kūčios. Šv. Jurgio parapijos salėje 9:30 v.v.

Skaitykite ir platinkite
DIRVA

THE EVENING SONG

(Vakarinė Daina)

First book in English of Lithuanian Folk Tales and Fables

Second Edition, 1992
Compiled and translated by Vyts Beliajus in 1954

\$10 per copy

Order from V.F. Beliajus
1337 Marion St.
Denver, CO 80218

- Siuntiniai i Lietuvą, Latviją, Estiją
- Pinigų persiuntimas
- Air cargo
- Maisto siuntiniai

VISA TAI -

atlanta IE
Trumpiausias kelias gimtinei

639 East 185th Street
Euclid, OH 44119

Telefonas (216) 481-0011

Dirbame: antr. - penkt. nuo 9 v.r. iki 5 v.v.,
šeštadienį nuo 9 v.r. iki 2 v. popiet
Pagrindinis atlanta IE ofisas - Chicagoje

A.a. Aldona Kavaliūnienė

JAKUBS AND SON Laidojimo Įstaiga

William J. Jakubs Sr.,
William J. Jakubs Jr.,
Kenneth Schmidt ir
Barbara Jakubs Schmidt

Licenzijuoti direktoriai ir balzamuotojai
936 East 185th Street, Cleveland, Ohio 44119
Tel. (216) 531-7770

Laidotuvių koplyčia erdvi, vėsinama
teikianti jaukią atmosferą liūdesio
valandoje. Didelė aikštė automobiliams
pastatyti.

TAUPA

Lithuanian Credit Union

Lietuvių Kredito Kooperatyvas

767 East 185th Street • Cleveland, OH 44119
481-6677

DARBO VALANDOS

antradienį, trečiadienį ir ketvirtadienį * 9:00 vr - 4:00 pp *
penktadienį * 9:00 vr - 6:00 pp * šeštadienį * 9:00 vr - 12:00 pp *
sekmadienį parapijoje * 11:00 vr - 12:00 pp *
* Kiekviena taupomoji sąskaita federalinės valdžios (NCUA) apdrausta iki \$100,000 *

MATAS REALTORS

Broker RITA MATAS - G.R.I. - state certified
real estate appraiser

2412 CEDARWOOD ROAD
PEPPER PIKE, OH 44124
(216) 473-2530

18021 MARCELLA ROAD
CLEVELAND, OH. 44119
(216) 486-2530

ADV. VYTAS MATAS - teisinis patarėjas

Kodėl dar reikia

LAISVOS EUROPOS, LAISVĖS RADIO IR AMERIKOS BALSO LAIDŲ

Wisconsino senatorius Russel Feingold jau yra pateikęs Senatui įstatymo projektą, pagal kurį Laisvos Europos Radio ir Laisvės Radio būtų įjungti į Amerikos Balso Radiją.

Prisiminkime, kad Laisvosios Europos Radio: duoda žinias devyniomis kalbomis, tarp jų – du kartus dienoje po pusę valandos – lietuvių kalba.

Laisvės Radio: transliuoja žinias per dvidešimt keturias valandas Rusijai; taipgi, trumpesnėmis valandom, dar vienuolika kitų kalbų – tai buvusių sovietinių respublikų tautoms.

Šių abiejų radio programos siunčiamos iš 57 radio stočių. Jų metinis biudžetas 1992 metams buvo 211 milijonų dolerių, tai yra mažiau, negu vieno F-16 lėktuvo kaina.

Dabartinė padėtis Rytų Europoje ir buvusiose sovietų valstybėse yra kritiška ir ji turi tiesioginę ir didelę įtaką Amerikos saugumui ir interesams. Tai žino ir mūsų prezidentas Clintonas.

Apie tai kalbėdamas Wallstreet Journal bendradarbis Walter Laquer išsireiškė, kad, jo nuomone, Amerika turi ne daugiau kaip septynis ar aštuonis žmones, kurie seka Rytų Europoje pasireiškiančius antidemokratiškus veiksmus, jėgas, ir tie keli žmonės yra ne kur kitur, o Muenchene – šių radio programų studijų centre.

Savo straipsnyje jis toliau sako, kad: "Šiandien Rytų Europa ir Rusija stovi prieš kritišką laikotarpį, kuriame bus nulemtas jų o ir viso pasaulio likimas daugeliui metų ateityje".

Visa eilė valstybininkų, diplomatų, Nobelio premijos laureatų, jų tarpe – dr. Zbignevas Brzezinski, Geraldine Ferraro, Max Kampelmann, Jeane Kirkpatrick, Alfred Moses, Yury Orlov, Donald Rumsfeld, Elie Wiesel ir kiti – paskelbė savo nuomonę dėl pastangų uždaryti Laisvos Europos Radio ir Laisvės Radio. Savo laiške jie sako:

"Berlyno sienos nebėra. Jos skeveldros, sudėtos į mažas plastikines dėžutes, yra pardavinėjamos kaip su-

venyrai. Šaltasis karas pasibaigė. Tačiau, kai mes pažvelgiame į dienos žinių antraštes, matome, kad kova už demokratiją dar tik prasidėjo.

Kodėl turėtų amerikiečiai dėl to rūpintis? Ogi todėl, kad šioje mūsų vis labiau mažėjančioje planetoje, kažkur svetimoje šalyje yra daromi sprendimai, kurie turi įtakos ir tą orą, kuriuo mes kvėpuojame... ir mūsų vaikų saugumą... Demokratijos nekovoja viena prieš kitą. Demokratijos yra geros partnerės. Demokratijos neignoruoja aplinkos problemų; jos negelbėja teroristams ir neapleidžia pabėgėlių. Demokratijos gerbia žmogaus teises. Be to, nesirūpinti kito vargais – tai ne amerikiečio prigimtyje. Kada kūdikis verkia Sarajeve ar Somalijoje, Indijos miestelyje veidu nuriada ašara.

Mes privalome investuoti laisvės palaikymui kituose kraštuose. Vienas iš efektingiausių, mažiausiai kainuojančių investavimų yra pagelbėjimas žmonėms pažinti savo aplinkos gyvenimą ir platesnį pasaulį. Mūsų laisvųjų radio programos gelbsti naujiems demokratams suprasti, kas iš tikro vyksta jų kraštuose, ir pagelbėja jiems pasipriešinti demagogijai, gandams, ir pagelbėja jiems užimti prideramą vietą kaip pasaulio laisvų žmonių bendruomenės piliečiams".

Šio laiško tekstas tilpo Amerikos žurnaluose.

Balandžio 22 dieną ALTAS pasiuntė prezidentui Clintonui laišką, kuriame, tarp kitko, išreiškiamas būtinumas ir toliau turėti Laisvos Europos Radio ir Laisvės Radio, o taip pat ir Amerikos Balso Radio. Taipgi, laiške yra sakoma:

Tačiau Amerikos Lietuvių Taryba taipgi tiki, kad sprendimas nutraukti Laisvos Europos ir Laisvės Radio būtų klaida...

Šį laišką pasirašė ALTO pirmininkas Grožvydas Lazauskas ir VP Informacijos reikalams Vytautas Bildušas.

ŽINIOS IŠ LIETUVOS AMBASADOS WASHINGTONE

Balandžio 5 d.

Ambasadorius St. Lozoraitis ir ambasadoriaus padėjėjas ekonomikos klausimais L. Orentas susitiko su p. B. Bishop, kompanijos Bishop Associates prezidentu. Ši kompanija Lietuvoje yra įkūrusi bendrą įmonę su "Sigmos" gamykla. Susitikimo metu buvo kalbama apie tolesnio bendradarbiavimo su Lietuva galimybes bei naujus projektus.

Balandžio 6 d.

Ambasadorius St. Lozoraitis ir ambasadoriaus padėjėjas V. Nakas dalyvavo Carnegie Endowment for International Peace surengtame seminare "Latvijos vaidmuo posovietiniame pasaulyje", kuriame pagrindinį pranešimą perskaitė Latvijos užsienio reikalų ministras G. Andrejevs. Pasisaigus seminarui, p. St. Lozoraitis susitiko su Latvijos užsienio reikalų ministru. Pokalbio metu buvo pasikeista nuomonėmis apie esamą situaciją šiose dviejose Baltijos šalyse.

Balandžio 7 d.

Ambasadorius St. Lozoraitis susitiko su p. E. Michel ir p. K. Sultanik, su kuriais aptarė Auschwitz-Birkenau memorialo apsaugos projektą. Susitikimo metu svečiai prašė, kad Lietuvos vyriausybė materialiai paremtų šį projektą. Šis prašymas buvo perduotas Užsienio reikalų ministerijai.

Ambasadorius St. Lozoraitis Lenkijos ambasadoriaus K. Dziekanowski kvietimu dalyvavo seminare "Nauji pasikeitimai Centrinėje Rytų Europoje". Pagrindinis renginio pranešėjas buvo p. Z. Brzezinski, Tarptautinių strateginių mokslų centro vadovas. Seminare pagrindinis dėmesys buvo skiriamas klausimui apie tai, kiek naujos socialinės struktūros yra pajėgios skatinti demokratinės visuomenės kūrimą ir laisvos rinkos ekonomikos vystymą. Susitikime taip pat dalyvavo Vengrijos ambasadorius P. Tar, JAV politologai.

Balandžio 13 d.

Įvyko antras laivų frakto grūdams į Lietuvą pervežti konkursas. Pirmasis konkursas buvo atšauktas dėl netiksliai nustatytų krovimo normų. Konkurso rezultatai buvo perduoti Žemės ūkio ministerijai, kuri atsakinga už tolimesnius sprendimus. Konkursas buvo vykdomas įgyvendinant JAV Žemės ūkio departamento programą PL 480, kurią iš Lietuvos pusės koordinuoja Lietuvos ambasada Washingtone.

Ambasadorius St. Lozoraitis ir jo padėjėja humanitarinės šalpos klausimams A. Bailey susitiko su JAV viešiniu Kauno miesto sveikatos skyriaus direktoriumi G. Grigu. Susitikimo metu buvo aptartos opiausios sveikatos apsaugos Lietuvoje problemos. P. Grigas kreipėsi į ambasadą, prašydamas parūpinti plataus vartojimo antibiotikų, nuskausminančių vaistų chroniškoms ligomis sergantiems ligoniams, siuvalos medžiagos chirurgams. Ambada pažadėjo Kauno miesto ligoninių prašymus įtraukti į prašančiųjų sąrašus ir dalį gaunamos labdaros nukreipti į Kauno miesto ligonines.

Balandžio 14 d.

Ambasadorius St. Lozoraitis davė interviu Bostono radijo stoties – WBUR Public Radio-korespondentui Bruce Gellerman. Korespondentas yra ne vieną kartą lankęsis Baltijos šalyse. Interviu metu buvo kalbama apie Ignalinos atominę jėgainę ir su ja susijusias problemas. Bruce Gellerman taip pat domėjosi Černobylio katastrofos padariniais Lietuvoje, bei bendra Lietuvos ekologijos būkle. Interviu bus transliuojama įvairiuose Amerikos miestuose.

Vakare ambasadorius St. Lozoraitis surengė priėmimą dešimčiai Pabaltijo šalių žurnalistų, atvykusių į stažuotę, surengtą JAV Užsienio žurnalistų centro kvietimu (The Center for Foreign Journalists). Centro rengiamos programos tikslas – supažindinti žurnalistus su JAV žinių agentūrų darbu,

susitikti su masinių informacijos priemonių, valdžios ir privačių agentūrų atstovais. Iš Lietuvos šioje programoje dalyvauja: "Klaipėdos" redaktorius A. Stanevičius, "Lietuvos ryto" korespondentas L. Dapkus, "Lietuvos aidas" menedžeris R. Dima. Priėmimo dalyvavo Estijos ir Latvijos ambasadų darbuotojai, JAV masinės informacijos priemonių atstovai.

Ambasadoriaus padėjėja švietimo ir mokslo reikalams D. Vidutienė parengė bendrą JAV-Lietuvos švietimo programų sąrašą, kurį išsiuntinėjo visoms Lietuvos aukštojo mokslo ir mokslo tyrimo institucijoms. Medicininių tyrimų institutams bei mokykloms, ruošiančioms medikus, buvo išsiųstas specialus leidinys apie JAV stipendijas ir stažuotes užsieniečiams.

Balandžio 15 d.

Ambasadoriaus padėjėjas spaudai ir politiniams reikalams V. Nakas susitiko su p. Y. Richmond, kuris renka medžiagą apie Lietuvą savo knygai.

Susitikime su Lauren Harison White, IBM korporacijos atstove, ir Dr. A. Barkausku, Vilniaus banko informacijos sistemų vadovu, ambasadorius St. Lozoraitis aptarė IBM planus Lietuvoje.

Balandžio 16 d.

Vykdamas JAV Žemės ūkio departamento programą PL 480, įvyko konkursas dėl kukurūzų pirkimo. Jo rezultatus ambasada pranešė Žemės ūkio ministerijai Vilniuje.

Skaitykite ir platinkite
DIRVA

Mirus Čiurlioniečiams

A. A.

**LEONUI BALTRŪNUI
ir
JUOZUI PETRAŠIŪNUI**

Australijoje

Jų šeimoms ir artimiesiems užuojautą
reiškia Clevelande gyvenantys
Dettingeno čiurlioniečiai:

*Stefa Gedgaudienė,
Ona Mikulskienė,
Aldona Stempuzienė,
Aniceta Giedraitienė,
Antanas Kavaliūnas,
Henrikas Johansonas,
Marija ir Kazimieras
Marcinkevičiai,
Aleksandra ir Julius
Kazėnai,
Aleksandra ir Liudas
Sagiai*